

ובאמת יל' דמסוס זה לקח הרמב"ם לפרש השעם דטוטפות
וסרביטין משום דלמא נפל [ולא כפירוש רש"י משום
דילמא שלפא] משום דהלך לפרש בטעם דשמואל דכיפה של
למר ספיר דמי כדברי הירושלמי הגל' משום דבטמון לא גזרו
ופירש ג"כ כמ"ס דשמואל חזיל לשיטתו הגל' דמב"מ חזק' וזה
פירש דפ"ג מיירי בלא שבעה וזה יא' לרין דבטמון לא גזרו
ואל"כ להכי פירש דפ"ג חסור דטוטפות וסרביטין הוא משום דלמא
נפל דלמ' היה האיסור משום דלמא שלפא [כפירוש רש"י והראב"ד]
חל"כ ע"כ ההיחר דכשן חסורין בשבעה הוא משום דלא לא חגלה
שערה [כפי' רש"י סט] ואל"כ יהיה קשה מאוד אמאי חסור
ללמא בפ"ג לרה"ר וזהו פירש דבאמת הובא דחיישין דלילמא
שלפא ומחוייא חסור חף היבא דחגלה שערה רק האיסור
דטוטפות וסרביטין הוא משום דילמא נפל ואח' לחאיי' ולהכי
דחפור בשבעה שרי ואל"כ חל"ס מה שכתבתי דרב ושמואל חזלי
לשיטתם הוא ע"פ דברי הירושלמי הגל' וע"פ פירוש הרמב"ם
בהא דטוטפות וסרביטין וקשיייהי על עין משפט מרבייהו מהא
דע"כ היו יולאים בפ"ג חתח השבעה משום דחל"כ הי' שרי ללמא
בפ"ג לרה"ר הוא ע"פ פי' רש"י והראב"ד דפירשו דבמקום דחגלה
שערה לא חיישין דילמא שלפא ומחוייא . ולכאורה י' להקשות
מאוד על פי' רש"י דשמואל שרי בכיפה של למר משום דחתח
השבעה לא שלפא דלא חגלה שערה חל"כ קשה מאוד אמאי חסור
ללמא בפ"ג לרה"ר אחרי דלדיריה חף כשהוא חתח השבעה לא
חיישין דלילמא שלפא ומחוייא חל"כ חף חס נפרש דהיו יולאים בפ"ג
חתח השבעה מ"מ שריא וריא קושיא גדולה . וכן הקשה מחי
הרב ג"י [עממאל' משמון] והיה לכאורה נראה להרץ דהיה מנהגם
ללמא בפ"ג על השבעה ולהכי חל"כ דהיה חסור ללמא לרה"ר
משום דילמא שלפא ואל"כ לפ"י יהיה מוכח דחסור ללמא בפ"ג
לחוד משום פרוץ הראש דחל"כ למא היה להם לחת שבעה חתח
הפ"ג דזה בודאי חין שום חביט דבשלמא פ"ג חתח שבעה
הי' חביט דלא חתיה קרוחי ראש חבל שבעה חתח הפ"ג הוא
בוודאי חין דרך מלבוש חס לא משום דבלא השבעה היה חסור
ללמא בפ"ג משום פרוץ הראש . ואל"כ יהחוק קושיייהי על דברי
העין משפט מהסוגיא הגל' חס כי יל' דלהכי היו צריכים לחת
שבעה חתח הפ"ג משום דבפ"ג לחוד היו חסודות ללמא לרה"ר
משום ד"ל דלא עדיף מכיסוי דקלחא דחסור ברה"ר פ"י ולהכי
הולרכו עוד לכיסוי דשבעה חבל משום חסור פ"י דדה משה
היה סגי בכיסוי דפ"ג לחוד מ"מ יהיה קשה דברי הפ"מ הגל'
דלפי ראייתו מסוגיא דנזיר מוכח דרשאים לילך בכיסוי דפ"ג
לחוד

לחוד חה בוודאי חסור דלח עדיף מקלחה וכמו דמוכח מדברי המשנה הג' לדברי המתירין בטיפה של צמר :

אמנם בחמח יש שיטה אחרת ברש"י וכבר ביאר בזה הגאון פ"י באריכות אשר לפי גירסת רש"י הוא דרך ר' ינאי מיבעי' ל' חי ככלל דעבדל חקן כיפה של צמר ש"ד משום דלח שמיט ליה פלוגתא ח"ק ור"ש אצל פלוגתא דרב ושמואל נאמרו על פלוגתא הברייה ולפי' בוודאי גם לשמואל דסובר ככלל דעבדל חקן מ"מ לדינא מודה דגם בטיפה של צמר חסורה ללח לרה"ר משום דחף תחת השכבה חיישין לדילמא שלפה ומחוייא ולא דמי לטוטפות וסרביטין דשרי כשהן הפורין לשכבה כאשר כבר ביאר בזה הרשב"א בשם הרמב"ן הג' בסוגיא דשבת הג' משום דהטיפה חיה כולה תחת השכבה אלא מקלחה כנגד גובה הראש ואפשר לה לשלוף הכפה ועדיין השכבה מונחת על הראש יעוי"ש ולהכי חסור כיפה של צמר . ובה פירש הגאון הג' בכוונת דברי רש"י דפירש דבסיפא ככזול לחזר לכ"ע הוי כיפה של צמר אשר לכאורה מחוסרי הצנה מאוד דבריו הג' כאשר הקשו ע"ז בחוס' דשבת (דף כ"ז ע"ב) יעוי"ש ולפי דבריהם הג' ח"ש וא"כ גם לשמואל ע"כ זה מוכח דדרקן היה ללח צפ"נ תחת השכבה ולא בלל שכבה דבלל צוודלי היה שרי חף ברה"ר דכ"ש מטוטפות וסרביטין דשרי צהו חס הן הפורין משום דלח שלפה במקום דהגלה שפיר ח"כ כ"ש דלח חסיר הפ"ג מן הראש וא"כ קושייתי קמה שפיר על דברי הע"מ הג' . ולדברי ר' ינאי דר"ל דכפה של צמר ש"ד והי' מוכרח לפרש דדרקן הוא ללח צפ"ג על שכבה גם כן יהיה מוכח דלח כדברי הע"מ וכמ"ש חו לכה"פ יהיה מוכח דחסור צפ"ג לחוד משום ד"י כמו פ"י כיסוי קלחה וכמ"ש ועוד דע"כ מוכרח לפרש דבאמת דרכן היה ללח תחת השכבה והיה בלחמה מותר ללח חף לרה"ר כנו בטיפה של צמר לר' ינאי והא דנקט במהניחין לחזר אצל כזול דחסור ברה"ר ועכ"פ ח"ך שהוא מוכרח מסוגיא הג' דלח כדברי הע"מ הג' :

ענה ב

והנה חתני הרב מו"ה יצחק יעקב ריינעם נ"י כ' אלי מכבר בזה הענין קונט' גדול ובחוד דבריו חירץ דברי הע"מ הג' ואעתיק תוכן דבריו . וזהו . הגה כולם נאמרו ככרוכיא על דברי הע"מ ומשום אוחו לטועה גמור עד כי הצ"ש העביר בעטו וגזר אומר אשר כל דבריו הם דברי הצלים ועוד כמה מחברים פשו אוחו לטועה גמור . ולדעתי נראה דיש כוונה עמוקה בדבריו ומתחילה נדקדק בד' רש"י במחנה' בשבת (דף ס"ד ע"ב) דל"ה לחזר ח"ל וכזול דסיפא דמחנה' לא חיפלנו צה אמונא דלכו"פ כפה של צמר . וד' רש"י הג' מפליא עין כל רואיו דהלא זה הוא עיקר המחלוקה דמחנה' דסובר ככלל דעבדל הוא משום דסובר דכפה של צמר ש"ד חף לרה"ר וא"כ ח"ך שייך לומר דהבא לא פליגי וכבר השינו על רש"י בזה בחוס' (דף כ"ז ע"ב) ועי' במידושי הרשב"א ובמידושי הרמב"ן הנדפס מחדש וכולם חממו על שיטת רש"י . והאחרונים טרמו ליישב דברי רש"י ולא עלה בידם . ולדעתי נראה כי יש ליישב צעה"י ד' רש"י והוא דהנה ברישא דמחנה' לא נשנה פאה נכרית והבא שנו' גם פאה נכרית . והנה נחבזין למחנה' דסובר דכפה של צמר ש"ד והיינו דסובר דמה שלפעמים הגלה שפיר ג"כ לא חיישין ללמח שלפה [וכפירוש רש"י] הח"ך משכחה גם חסור דפ"ג לרה"ר דממ"ג חס הולכת זה בלל שכבה כלל ח"כ וודאי דלח חיישין דהלא חגלה שפיר . ואם תחת השכבה ג"כ לא חיישין [למחנה' דסובר דכפה של צמר ש"ד] וע"כ דחייירי באופן דהולכת הפ"ג על השכבה וכה"ג שפיר חיישין לכו"ע דלח חגלה שפיר כלל וא"כ ממילא גם ככזול כה"ג מודו כ"ע דחסורה לילך לרה"ר וד' רש"י דבורים וכוונתם . יאל לנו מזה דפ"ג יש לאשמוי שלפה גווי (א) בלל שכבה כלל (ב) תחת השכבה (ג) על השכבה . והנה לרב דסובר דהפי' הוא כפה של צמר דסובר דמה דלפעמים הגלה שפיר גם כן

חיישין ח"כ חין שום חופן שלשה חוכל לילך צפ"ג בשבת לרה"ר ח"ך בלל שכבה כלל דעל השכבה ותחת השכבה חסו' [ולא הי' דרכן לילך חסור הפ"ג ולגנאי יחשב] . והנה הפ"י ארזים בלח"ע (ס' כ"א ס"ק ב') הביא ד' הע"מ דנזיר וכחב ע"ז ח"ל טעה טעות גדול בזה דהא לר"מ דאמר דיכול לומר חי אפשי בלחמה מגולחת וכי יעבור על דת משה ויהודים חלל ע"כ דלרד"י בביתו חייירי כחן וא"כ ליכא מחלוקת שום רח"י ח"ך ואח"כ מסיים והמורים היתר חדשי' מקרוב עתידים ליתן חת הדין . והנה בלחמה יפלא על הע"מ ח"ך לא הבין דהבא חייירי בביתו וכמו בשפיר גופא . וביותר לחפלא על הצ"ש אשר הוא סתר דברי הע"מ בכל המניי סחירות מדוע לא העיר גם בזה דחייירי בביתו . וע"כ דסוברים דמוכרחין אלו לומר דהא דקאמר אפשר בלחמה נכרית חין כוונתו ח"ך על ביתו לחוד דח"כ אכתי יהא צידו להפך משום רה"ר ואף דשם הולכת תחת השכבה מכ"מ י"ל דיש לו קפידא בזה ומשום דנראה כעצלה בשר וכבר הזכירו סברא זו והש"ג גופא הזכיר סברא זו בשבת וע"כ דהחיקון דפ"ג הוא חף ברה"ר וע"כ יפה עשה הצ"ש שלא השיג מטעם זה אלא דהשיג מלד דברה"ר גופא מיירי תחת השכבה וכמו בשפיר גופא . וז"ל מזה דגם בשביל רה"ר יש צידו להפך . והנה לדעתי נראה ברור דלח נתקן החיקון עבור כמה ימים ואך על חזיה ימים לא נתקן אכתי צידו להפך וזה חין לר"ך פנים . והנה כבר נחבזו דלרב דסובר כפה של צמר חקן חסורה צפ"ג בשבת ח"ך בלל שכבה כלל . ומעשה יחזי הבא דקאמר אפשר צפ"ג ע"כ דלר"ך להיות החיקון גם על שבת וגם על רה"ר וכג"ל ולרב על שבת ברה"ר חי אפשר ח"ך בלל שכבה כלל ח"כ ממילא מוכח היתר לפ"ג בלל שכבה כלל ברה"ר וא"ש דברי הע"מ — ח"ך חתני הרב הג' :

והנה בלחמה דבריו נאמרו בהשכל ודבר דברים מאושרים חמנס פכ"ז להלכה חין מוכרח רח"ת הע"מ הג' [חף לפי דבריו] משום ב' דברים (א) במה שהחליט חתני הרב הג' דמשום יליחא רה"ר יכול להפך משום דניחא ל' שפיר ג"כ חתני' בשפירות לדעתי ז"ל משום דנהי דניחא ל' גם ברה"ר שחיה' בשפירות מ"מ חינו יכול להפך משום דצידה שלא ללח לרה"ר ולפי דבריו כשחשה נדרה שלא האל לרה"ר חזיה זמן יהיה בעלה יכול להפך וזה בוודאי חינו דלח מצינו דיכול להפך רק בנדרה שלא לילך לבית האבל או לבית המסחה או בנדרה שלא חלך לבית חזיה ועל כל אחד הארץ הגמ' לתח טעם . אבל כשנדרה שלא חלך לרחוב חזיה זמן זה לא מצינו כלל שיהיה בכלל פניו נפש או דבר שציו לציוה שיהיה יכול להפך ואדרבה מצינו ב כמה מקומות דכל עיקר ישיבת נשים הוא ציצתם כמאמר הקרא כל כבודה כו' . ור"ל' לזה מסוף סוגיא דגיטין דקאמר שם דקרא בשם מדה זה שטעל אשמו בביתו כו' וא"ל דמניעת יליחא לרה"ר הוי כמו פניו נפש ח"כ חין שייך להקרא בשם מדה אחרי דמחוייב לגרשה וליתן כחוצה עבור זה וע"כ דחין זה מדברים של פניו נפש ולהכי קרי להם בשם מדה . יעוין צירושלמי דסוטה ויש לדחות . וא"כ נהי דמשום זה היה יכול להפך משום דניחא ליה שגם ברה"ר חתני נראה כעצלה בשר אבל וודאי דצידה לא ללח לרה"ר . וא"כ ח"ך יכול להפך וא"כ לדקו השגת הגאון ע"ל הג' . [חמנס לפת"ש גם דבריו יהיו קשים קלח דח"כ לא היה צריך להכריח דע"כ לא מיירי משום יליחא רה"ר משום דלח יכריחה לעבור ע"ד הלא בלל זה חי אפשר לחוקים מחמת יליחא רה"ר כמ"ש חמנס אפשר דחד מחרי נקטין ועוד דגם חס דבשביל יליחא רה"ר היה יכול להפך מ"מ לא יחייש' רח"תו דמה שהכריח דמשו' יליחא שבת דלח הי' יכול' ללח לרה"ר היה יכול להפך ז"ל ברור כ"כ דהא מבוחר בסוגיא דנדרים (דף פ"ט) מחלוקת ח"ק ור' יוסי חי בשביל יוס אחד יכול להפך חף בדברים שהם בוודאי מצינו נפש ודעת ר' יוסי דניוול יוס ח' לא הוי ניוול [יעוי"ש צ"ך ובבבב"א] וא"כ טבל לומר דח"ק דר"מ דסוגיא דנזיר הוא ר' יוסי [דמחלוקת ר"מ כמ"מ הוא ר"י ור' יוסי] ולהכי לדירה חינו יכול להפך משום דהיה מנוולת יוס ח' וא"כ אדא רח"ת ע"מ הג' . ועוד ג"ל דחף לרבין דניוול

דניאל יום ח' הוי ניוול וגם אס נאמר דנדרה שלל ללאח לרחוב
לזמן הוי פ"ג מ"מ צביל שלל חוכל ללאח יום ח' לרחוב צוודלי
לא הוי בכלל פ"ג . וא"כ אינו יכול להפר משום דבירה שלל
ללאח בשבט לחוב ויהא צרור . וא"כ אודא רחית הפ"מ הנ"ל -
וצייתר לפי שיטת הרמב"ם לפי מה שצרכתי להיכא דחיישין
לדילמא שלפני כו' אסור אף היכא דנחגלה שטרה . וא"כ אכתי
יהי קשה דיהי' יכול להפר משום זה דלא חוכל ללאח לרה"ר .
ופ"כ כמ"ש דמשום זה אינו יכול להפר :

ענה ג

והנה מחני הרב הנ"ל הקשה על דברי הש"ג דפ' במה אשה
דמדויק ממשה דשבת דקאמר דיואלה צפ"ג וע"כ
כלל כיסוי שבתה דכיסוי חין שום חכשית ולזה הקשה דכלל
כיסוי צוודלי שרי ללאח לרה"ר בשבת כמו צטוטפות וסרביטין
שכן תפוזין . והנה קשייתו היא קושי גדולה ומלך קושיא הנ"ל יאל
לדון כוונה חדשה בדברי הש"ג אבל דבריו אינם סובלים כוונה.
הש"ג אחרי דבש"ג מבואר להדיא שמדויק מהמתניתין הנ"ל דחין
צוה משום פ"ר רק אחרי שצירר דע"כ מיירי כלל כיסוי היה
קשה לו דא"כ יש איסור דשער צאשה ערוה ולזה הוכיח דשער
נכרית לא הוי ערוה . אבל צאמה עוד יש להקשות על ראיית
הש"ג הנ"ל דהלא צמשה מבואר דיואלה צפ"ג לחצר ובחצר
ליכא איסור דפ"ר . אמנם זה אינו קשה דהש"ג חזיל לשיטתו
דסובר צווגי' דהחובות דגם בחצר איכא איסור דפ"ר ודלא
קשיטת רש"י והוס' אף כדברי הירושלמי . ובצאמה ראייתו ללאח
להביא ראייה לשיטת הירושלמי הנ"ל מזה דאחרי דעיקר דין
פ"ר נלמוד מסיטת וא"כ ממילא מוכח דגם בחצר אסור דהא
עזרה לא גרע מחצר ויקשה צאמה על הגך דסוברין דבחצר
ליכא איסור דפ"ר . אמנם לקוטטא דמלתא ח"ו ראייה כלל צוודלי
עזרה הוי כהה"ל לענין זה כמבואר בצוגי' דפסחים (דף י"ט
ע"ב) אמר רב אשי זלח אומרת עזרה רה"ר היא וצוודלי לא
עדיף מחצר שהרבים צוקעין צו . אף עדיין יש להקשות על שיטת
המהירין בחצר מדברי הספרי (הובא צהוס' פ"ק דסוטה שס'
דהיו פורסין סדין של צוך צינו לבין הפס כהן פנה לאחריו
ופורעה כדי לקיים מצות פריעה וא"כ לאחר פריסה הצוך הוי'
חצר יחידי וא"כ מותר לכל צ"י לילך שם צגילוי שער ונ"ל
ח"וה ניוול הוא לה וזה צוודלי ח"א לומר דלדברי הספרי
לא יהיה נלמד איסור דפ"ר מהקרא דפרע כו' דסוטה . דא"כ
מנ"ל להספרי איסור דפ"ר . ועוד דהא ההוס' מקשים שם דלר"י
מחי לא יעשה כן וא"ל דלדברי המגריכין צוך חין נלמוד
איסור דפ"ר משום דע"כ חין הטעם משום ניוול . ח"כ קשה דמנ"ל
להקשות דלר"י יעשו כן אחרי דאפשר דר"י פירש כהנא דצ"ר
ישמעאל דילוף איסור פ"ר מהקרא הנ"ל ומשום דמפרש דכוונה
הקרא דפרע כו' הוא משום ניוול וכמ"ש דכל דבר האסור הוא
ניוול אלא ח"כ להכי לא היו יכולין לפרוס צוך וע"כ דהתוס'
מפרשין דגם לדברי הספרי הטעם דגילוי השער דסוטה הוא משום
ניוול וכמ"ש דמשום דאסור הוא ניוול אלא ולהכי ילפינן דין דפ"ר
מהכא וא"כ יקשה כנ"ל וע"כ לומר דלפי שיטת התוס' דכחובות
ודעמייהו דסוברים דבחצר ליכא איסור דפ"ר מפרשים דפריסת
צוך לא הוי מחילה אשר משום זה חלא העזרה מרה"ר ויקרא צכס
חצר יחידי דהוי מחילה עראי ולא על כל העזרה רק צינו לבין הפס
כדי שלא יראו אוהה וא"כ הוי העזרה רה"ר גמור צוודלי צרה"ר
אסור ללאח צפ"ר אף היכא דבאוחו העה שיואלח חין נמלאים
אנשים והוא צרור ועיין בצצחים (דף נ"ה ע"ב) דמבואר דוילין
כפחות דמי ולא הוי כמחילה וא"כ י"ל דה"נ כן וא"ש דברי המחירין
בחצר . אבל צכ"ז י"ל דהש"ג סובר כהירו' דאסור ואזיל קושייתו
אמנם קושייתו מחני הנ"ל ללאח קשה מאד . אמנם גם זה אינו
קשה ד"ל דהש"ג הולך בשיטת הרמב"ם הנ"ל דהיכא דחיישין
לדילמא שלפני חיישין אף היכא דנחגלה שטרה וטע' המחירין צביפה
של אמר הוא משום דצמזמן לא גזרו וכמ"ש וא"כ דברי הש"ג
נכונים למאד :

והנה לשיטת רש"י והוס' הנ"ל דבחצר ליכא איסור דפ"ר ח"כ
ח"ש הא דמשמע מהמתניתין דאסור צפ"ג ללאח לרה"ר
אף דלשיטת רש"י לא חיישין היכי דנחגלה שטרה דצאמה משום
דלא שלפני הוי מותרת צרה"ר דלא חגלה שטרה כמו צטוטפות
וצסרביטין [לפי' רש"י] והא דקאמר צמשה לחצר משום דרה"ר
כלא"ה אסור משום פ"ר אחרי דמיירי צפ"ר לחוד כלל כסוי שבתה
והוא צרור ונכון ומיירי מהמתניתין דשבת הנ"ל בחצר שאין רבים
צוקעין צו . והנה ללאחור יש לה"ר לדברי הע"מ הנ"ל משיטת
הירושלמי דצמזמן לא גזרו וכמ"ש וא"כ ע"כ הא דפ"ג מיירי כלל
שבתה והירושלמי סובר דפ"ר אסור גם בחצר וא"כ מוכח דצפ"ג
חין צו משום גלוי הרח"ש . אמנם אפשר לדחות הרחי' הנ"ל דאפשר
דלהירושלמי מיירי צפ"ג על השבתה . וא"כ אדרבה יהיה מוכח
דצפ"ג לחוד יש משום פ"ר וא"כ חין משיטת הירושלמי הנ"ל רחי'
לא לאיסור ולא להיתר ודו"ק :

והנה מחני הנ"ל הביא ד' הגאון צעה"מ תפארת ישראל צפירוש
על המשניות פ"ו דשבת דהקשה דהלא מ"מ אסור צפ"ג משום
מראית העין והציג עליו ע"פ דברי הכו"פ (בס"י פ"ו) ולדעתו נראה
דהדין עמו צוה דלא גרע מודם דגים וחלב אשה דאסור משום מ"ה
ואף הגאון כו"פ (בס"י פ"ו) אינו משיג רק בחלב שקדים משום
דלא מקרי חלב ורק משום דדומה לחלב אינו אסור אבל צמידי
דאקרי חלב כמו חלב אשה אסור וה"נ פ"ג אקרי שער ואף בחלב
שקדים אינו מתיר הגאון הנ"ל רק צמידי דרצקן כמו צצער עוף
וא"כ צגידון דידן פ"ר הוי דלורייתא וא"כ צוודלי אסור ע"י
פ"ג משום מ"ה :

ענה ד

והנה הגאון צא"ר צבע הנ"ל הוסיף עוד להקשות על דברי ע"מ
והש"ג הנ"ל וכזה דנהי דזה נחשב לכיסוי מ"מ אסור
דהא גם ע"י כיסוי קלתה אסור צרה"ר משום ד"י כמבואר דכחובות
(פ"ו) וא"כ כ"ש ע"י פ"ג יעו"ש שהאריך צוה קלת והדין עמו
צוה . ואף דלכאורה יש לייצב דברי הע"מ הנ"ל משום הא
דאסור גם ע"י קלתה צרה"ר אינו רק משום ד"י וזה יהודית הוי
כל דבר שנהגו צנות ישראל ללגיטות . וא"כ אינו אסור ע"י קלתה
צרה"ר רק היכא דצנות ישראל נהגו לילך צעוד כיסוי על הקלתה
והתרו צה שהיא ג"כ הלך כן והיא עברה והלכה צקלתה לחוד
ח"ו הוי עוברת על דת יהודית והלא כלל כחובות אבל איסור פ"ר
חין כאן כלל רק שנהגו זה ללגיטות צעלמא וא"כ כיון דע"ש דין
מותר נאמר דמנהגם היה לילך צפ"ג לחוד וליכא משום ד"י ולהכי
ח"ש דברי הע"מ הנ"ל על הסוגיא דמזיר הנ"ל . אמנם צאמה זה
אינו צוודלי לא צמנהגא לחוד תליא הא מלתא דנאמר דהיכא
דנהגו לילך לרה"ר צכיסוי דקלתה לחוד לא יהי' צוה שום איסור
דז"א מסוגיא מפורשת סוף גיטין דליהא שם חניא הוי' ר"מ אומר
כשם שדעות צמאלך כך דעות צנשים יש לך אדם כו' ויש לך אדם
צוצבז נופל לחוד תמחוי מולאו ואוכלו זה מזה אדם רע שרוח' אשחו
יואלה וראשה פרוע וטווה צצוק כו' מצוה מה"ת לגרשה שנאמר כו'
וההס' פי' דפרוע ראש היינו צרה"ר ע"י קלתה דהוי עוברת על
דת יהודית דומיא דטווה צצוק כו' דהוי ג"כ עוברת על דת יהודית
ועיין צהוס' ד"ה עם צני אדם כו' . מבואר דמפרשים דאיסור
דפ"ר דשם היינו משום דעוברת על ד"י וזה ע"כ צכיסוי דקלתה
ח"כ מבואר להדיא דיש איסור גמור מדרבנן אשר משום זה גם מצוה
מה"ת ויש לגרשה ולא דצמנהגא לחוד תליא הא מלתא וא"כ ממילא
ח"ש דברי הצ"ש הנ"ל :

ובזה ח"ש הא דהרמב"ם צפ"כ כ"א מהל' איסורי ביאה כהצ
סאה דלא להלכה צ"י צפ"ר ולא כ' כל פרטי דיני' צוה וע"כ
דסמך על דבריו צפ"כ דמהל' לענין כחובות וא"כ מוכח דאיסור דע"י
קלתה צרה"ר הוא איסור מדרבנן . וכן מבואר צירוש' דסוף גיטין
הנ"ל דלצ"ש רשאי לגרש משום פ"ר וטווה כו' מהקרא דכי מלא
צה פרות דבר ח"כ מבואר דהוא אסור מדרבנן צכל מקום והא
דנקרא צכס' ד"י היינו משום דאם היתה עוברת על שארי איסורי
דרצקן אינה יואלת שלל כחובות צהא אף צאיסורי דלורייתא ג"כ
היכא

הטעם הוא משום ציון וכמבואר במשנה דפוטה פ"ק במדיה שאדם מורד צה מודדן לו היא קטטה א"ע לפצירה המקום טולה והציון הוא גילוי השער וסחירת השער יעוין צפי' המצניח להרמזים וכן מבואר במדרש דכל עיקר הטעם הוא כדי לטולה ווא"ב פ"ב דאם היחה מלוצשה צפ"ג היו מסירין ממנה דל"כ לא יהיה ניוול דהא פ"ג הוא חכמים כמבואר במשנה דשבת הג"ל א"כ אין לנו שום ראי' לאיסור פ"ג דיהיה דמי לשערה אחרי דמלינו בסוטה דה"ל ראייה לגילוי השער הי' מסירין ממנה הפ"ג ע"כ חוכן ראייהו חמסם בחמה י"ל דאין זה ראי' דבחמה פ"ג דמי לשערה ממס [דל"כ כדברי הע"מ הג"ל] ובסוטה חס' היא מלוצשה צפ"ג לא היו צריכים להסיר ממנה אחרי דזה דמי לשערה ואי דל"כ לא יהי' גיוול וז"ל דהא בחמה גם לכל הגשים השערות שלהן הוא לתכשיט וכדמוכח בסוגיא דנזיר הג"ל דאי חפשי בחמה מנומח וכן מליט בחמה יפ"ה דהלכיה הכחוצ לגילוי השער כדרי שיהי' ניוול ח"כ מוכח דשערה דידה הוא חכמים ונוי' לנשים וע"כ הא דבסוטה היה בגילוי שער לניוול הוא מטע"ל דבאמ' חסח כיסוי היו השערות חכמים לנשים אכן אחרי דהחורה חסרה לב' שילא צפ"ר לרה"ר משום פריזות ח"כ כשמגלין שערם לפני כל היו נוול שמרואן שהיא פרוה ולא נהנה כבנות ישראל הכשרים דהא זה דהיו מגלין לבה ג"כ הטעם משום ניוול כמבואר במשנה דסוטה הג"ל ובוודאי ג"כ הוא משו"ה אחרי דאבול"ב ללאה לרה"ר צבצר מגולה רק צביסוי ולהכי כשמגלין את לבה צפני כל הוא ניוול וזה עיקר הלימוד דאסור ללאה פ"ר לרה"ר מזה דחזין דבסוטה היה ניוול אללה גילוי השער אף דבוודאי שער לנשים חכמים הוא אליה וע"כ דאסור מה"ה ללאה לשוק צפ"ר כמו דאסור ללאה צבצר מגולה ולהכי בסוטה צווחה הכחוצ לגלות שערם כדרי להרחות פריזותה וזה הוא לה ניוול והוא צבור :

וא"כ לפי"ז חס נאמר דצפ"ג שיה לשערה לענין איסור דפ"ר צוודאי גם בסוטה חס היחה מלוצשה צפ"ג לא היו מסירין ממנה אף דפ"ר הוא חכמים אבל מ"מ אחרי דאסור ללאה לרה"ר צבצר כזה צלל כיסוי משום פריזות כמו בשערות דידה א"כ כשהוא צפ"ג צלל כיסוי הוה ניוול גמור וא"כ אין שום סמך ראי' מזה לדברי ע"מ הג"ל [והנה קושיא גדולה היה אפשר להקשות על שיטת הפוסקים דסוברים דלאיסור ערוה לענין ק"ש לא מהני עזימה עינים רק החזרת כל גופו יעוין צביאורי הגר"א (בס"י ע"ד) שהכריע ג"כ כך וכדברי הרוקח יעו"ש וא"כ קשה מדברי הירושלמי דסוטה דמיצעי' לי' חס להמחניחין היו מבזין [היינו התגלות השער] ואח"כ מקרין רק דפשיט דליטו כן מסידור הכחוצ ולדברי הרוקח הג"ל איך אפשר לומר כן דא"כ איך היו מקרין דרוקח גדול לומר דצשעת הקריאה הי' מהפך כל גופו אחר דלריך להקרות לידה ואיך יהפך פניו ולקרוח אלא ע"כ דגם עזימה עינים מהני וזה הי' באפשר להעצים העינים ולקרוח] והנה לפי מה שצברתי דכל עיקר הגיוול הוא משום האיסור יש להקשות אחרי דלדברי הירושלמי מוכח דלארסוה שרי וכן נחב צהשו' חווי' ח"כ קשה למה צריכין למיעוט דלארסוה אינה צח השקאה הלא צל"ה ח"א לומר דלארסוה ג"כ בכלל ציווי הכחוצ דא"כ איך כהבה החורה סחם ציווי דפריעת הראש לסוטה אחרי דבארסוה לא יהיה לה שום ניוול וזה דוקק לומר דזה גופא נלמד מהא דמיעט הכחוצ ארסוה יעוין צירושלמי שם וע"כ יש להוכיח מזה דגם לארסוה שייך איסור דש"ר דלא כדברי חווי' הג"ל ונע"ג :

ועתה נצטר גם זה הפרט חס' איסור דגילוי הראש בחמה קודם שנבעלה והנה בחשו' שם יעקב מחיר להדיח ללאה צפ"ר ללאה קודם שנבעלה משום דסובר דעיקר הלוי צבעולה חולס לדעתו נראה דלא תליא צביאה אלא צנשואים דכן יש להוכיח מיר' דצירוש' צפ"ב דכחוצות על הא דחיהא שם דציוולא ורשאה פרוע כחוצהה מאלתים פריך וחס' שמה בחולה מן הגשואין הוא [פי' ולהכי יולא ורשאה הי' פרועה ולענין כחוצה אין לה אלא מנה משו' דחיישין שמה נבעלה] ומשני זאת ואמרם בחולה מן הגשואים אינה יולא ורשאה פרוע ח"כ מבואר להדיח דעיקר הלוי

היכה דחיה מכשילתו או דיהי' לבטל' מכשול פי"ז [כמו בעון נדרים] לא הפסידה כחוצהה וא"כ כ"ש צביאורי דרצק ורק צביאורי דרצקן דעוגע לאיסור לניעות הפסידה כחוצ' ולזה נקרא ד"י דבנות ישראל הן הנוהגות צניעות ולא בנות כותים והוא צבור והנה צהא דכ' הרמזים הג"ל דלא חלכנה צ"י צפ"ר אחד פנויות כו' נחקשו צה גדולי האחרונים והח"מ והב"ש פירשו כוונת הרמזים צפנויות היינו חלמנות אבל לא בחולות יעו"ש צה"ע (בס"י כ"א) והח"מ דייק ממשנה דרפ"ב דכחוצות חמסם לדפחי מישבין דצרו ע"פ דברי הרע"ב שם דפי' דהיו יולאות צפ"ר ע"י כיסוי יעו"ש רק דהשטי האל דנשים יולאות ושערן קלושיות ובהולות צשעת הכנסתן לחפשה הי' שערן מסותרות והוא זכר לאצילות ח"כ מבואר דשעת הבחן סג"ל דצחולות ג"כ אסור ללאה צפ"ר וא"כ ממילא י"ל דגם לדעת הרמזים הוא כך ואולי נאמר דשעת הרע"ב הג"ל ג"כ דצחולות שרי [אחרי דהמקרה דפרע כו' דמיני' ילפיק דאיסור פ"ר הוא צנשואה] רק דסובר דארסוה דמי לנשואה צה וצזמן הנמ' הי' האירוסין קודם כניסה חופה זמן רב ולהכי פי' ע"י כיסוי חמסם דחוק הוא וע"י חשו' חוות יאיר שמעיר לתרומה :

והנה הגאון צלל מב"א צל"ח (בס"י ע"ד) פי' דברי הרמזים הג"ל צחולות רק דהאיסור הוא משו' דהיו מסותרות ולא קלוש' יעו"ש ודעתי ז"ל דהא הרמזים לקח זה מד' הגמ' דקאמר סחם אזהרה לב' [יעו"ש צביאור הגר"א] וא"כ ע"כ כוונתו על פנויות חלמנות ולא צחולות ועוד דמה יענה המג"א הג"ל על הא דכחוצות הג"ל דהיו יולאות צשערות מסותרות והנה מסוניה דנדרים (דף ל' ע"ב) הי' נ"ל להוכיח קצח דגם צחולות אסורות צפ"ר מהא דחיהא שם דהנודר צשחורי הראש אסור באגשי' ומותר צחולות וצקטנים ופי' הגמ' שם משום דנשים לעולם יכסו משא"כ חכמים לפעמים מגלי ויכר משחורות ראשם שהם חכמים אבל קטנים לעולם מגלי וא"כ אין ניכר בין חכמים לנשים וע"ש צפ"ר הראש וא"כ ח"א דצחולות אפילו גדולות מותרין לילך צפ"ר ח"כ הי' צריך להיות מותר צחולות גם בגדולות דאינם נקראים שחורי הראש אחרי דדרך לילך חמיד צבילוי ואין ניכר בין חכמים לנשים וא"כ ע"כ לא כוון לצחולות חמסם לדברי המג"א הג"ל אפשר דא"ש דדרך הצחולות לילך ג"כ צשערן מקולעות משא"כ לחכמים וא"כ צחולות גדולות יש הפרש בין חכמים לנשים והוא דחוק ויותר מסתבר צחולות ג"כ אסורות צפ"ר מדת יהודיה ולא מדא' דמדא' אינו רק לנשואות ודוק :

ענה ה

ומסוגיא דנדר' הג"ל רייהי ללא' לדמות ד'הע"מ הג"ל דא"ל דרשאים לנשים לילך ע"י כיסוי דפ"ר ח"כ גם הם נקראים שחורי הראש וע"כ דע"י כיסוי דפ"ר אסור וע"כ עטופים צבצרי' לבנים על ראשם כפי' רש"י שם ולהכי לא נקרא צשם שחורי הראש [וע' בחשו' צ"ה הג"ל צהג"ה] אבל בחמה חי משום זה צלחוד לא היה כדאי לדמות דבריו הג"ל משום דעכ"ז קשה דמנין להו לחכמי המשנה והגמ' [לפירוש רש"י] דמחמת דאסורים לילך צבילוי הראש היו רק עטופים צלצנים הלא משום איסור דש"ר סגי בכסוי שחור ג"כ וע"כ כוונת רש"י משו' אחרי דצריכ' לכיסוי ולפעמים מחכמים צבצרים לבנים להכי אינם נקראים צשם שחורי הראש אחרי דצידם לכסות גם צביסוי לכן משא"כ חכמים וא"כ אפשר דגם צפ"ר רשאים ללאה ועכ"ז אינם נקראים צשם שחורי הראש אחרי דלפעמים מחכמים גם צביסוי לבנים והוא צבור :

והנה חתני הרה"ג הג"ל רנה לחזק ד'הע"מ הג"ל אחרי דכל עיקר ילפותא דפ"ר אסור מזה משה הוא נלמד מהקרא דופרע את ראש כו' דגבי השקא' סוט' וכל עיקר הנווי דפ"ר דסוטה הוא רק כדי לטולה כדפירש רש"י צכחוצות (דף הג"ל) צלישנא קמא וגם ללישנא צחרה שם ג"כ ע"כ הטעם דפ"ה דסוטה כדי לטולה רק דהג"מ דלפירוש הראשון דרש"י ילפיק איסור דפ"ר מהא דחזין דבסוטה הוא ניוול ולישנא צחרה ילפיק מהא דהחורה הלכיה פרוע מכלל דעד השתא לא היחה פרוע אבל גם ללישנא צחרה

חלוי צבאיות ולא צבאיות ועיי"ש בא"ת ח"י הג'ל דלמסר ג"כ
לנפואה אף קודם הצעלה רק לארסיה שרי וגם מצד שם דאס
צבאית קודם הנפואה שרי דעיקר חלוי צבאיות ולא צבאיות. הן
אמה דלכאורה משמע מדברי הירושלמי הג'ל דגם לצבאיות
קודם הנפואה אסור פ"ר מהא דפריך ב"ר מרסלמי וחס לומר
שמה מוכח ע"ז היא כו' ולא מקשה ודלמא צבאיות היא [וע"ז לא
הי' שייך חירוף הירושלמי שם משום דלחיה פר"מ יעוי"ש] וע"כ
דצבאיות אסור צ"ל אכן באמה ז"ל דלחין שום סברא לומר דיהי'
חלוי צבאיות וע"כ דגם להירושלמי עיקר חלוי צבאיות ולא צבאיות
והא דלא פריך מהא דשמה צבאיות היחה כבר הקשה בזה בקרבן
העדה שם וחירוף צ' הירושלמי יעוי"ש. (ה) דזה בוודאי לא
שכיח ולא טענינן ליהמי (ב) דנגסה בחזקת בחול' ונמלח צבאיות
יש לה קול. אס' כי חירוף הב' המורה קלה דדילמא
ידע דהיא צבאיות ואפ"ה נשאה ולזה אין קול כמו למוכח ע"ז
אמנם גם לזה י"ל דלהכי לא טענינן כן דממ"ל אס' לשמה צבאיות
באונס הלא אונס יש לה קול וליחוש שמה צבאיות צבאיות קודם
הנפואה ג"כ אין לנו לטעון בשביל הירושלמי כן דזה הוי מילחא
דלא שכיחא לחזקת לחירויה בחזקת רשיעה היינו פתח דנצטלה
צבאיות ואורח דידע דהיא צבאיות צבאיות ואפ"ה נשאה וזה בוודאי
לכ"ע הוי מלחא דל"ש דלא טענינן ליהמי ואין לטעון רק דשמה
כנגד בחזקת בחולה ונמלח צבאיות [היינו דנצטלה צבאיות
ואפ"ה לא הוי מלחא דל"ש כ"כ אחרי דהוא לא ידע מזה ולזה
חירוף משום דנגסה בחזקת כו' יש קול ונמלח א"ש גם חירוף
הב' הג'ל]:

ענה ו

ולכאורה היה אפשר לומר דלהכי לא פריך הירושלמי
הקושיא דשמה צבאיות היא משום דלחין לחוש
לזה דהוי רוב וחזקה רוב דרוב הנפואה בחולות נפואה וחזקה
בחולה ובמקום רוב וחזקה חלוינן גם בממון אחר הרוב דממשמע
מפשוט קושיית הגמ' דריש פ"ב דכחוצות הג'ל דפריך בגמ'
שם וכי אין עדים מאי הוי ניזיל בחר רוב כו' ואף בחוס' פי'
שם דהקושיא הוא לרוב דסובר דלחלינן בממון אחר הרוב אמנם
יש מן הראשונים שכתבו שם להדיח דהקושיא הוא גם חליבא
דשמואל משום דאף לשמואל היכא דיש חזקה בזהי רוב חלוינן
גם בממון אחר הרוב וסומכין לדבריהם יש להביא מיבמות
פ' האשה שהלך דמבואר שם דהיכא דליכא חזקה ורובא לא
חייש ר"מ למיעוטא יעוי"ש וא"כ י"ל דגם לשמואל דלחין הולכין
בממון אחר הרוב אין זה רק ברוב לחוד ולא ברוב וחזקה וא"כ
א"ש הא דלא פריך הירושלמי דשמה צבאיות היא. אמנם באמה
ז"ל חדרא דא"כ איך פריך הירושלמי דשמה מוכח ע"ז היא הלא
גם בחשש דמוכח ע"ז יש רוב וחזקה רוב דרוב בחולות חיים
מו"ע. חזקה דקאמר בגמ' שם אי נמי עד כאן לא קאמר ר"ג
ההם חלל דאמרין חוקמי אחזקה ועוד דשיטה הירושלמי
הוא דלשמואל אין הולכין בממון אחר הרוב גם ברוב וחזקה
מהא דליחא שם ברפ"ג דכחוצות דפריך וז"ל אמאי דמבואר
במשנה דלריך עדים שילחא דהינומא והלך אחר הרוב ורוב
נשים בחולות נפואה אמור מעשה צבאיות נשאה ומשני זאת
אומרת שלא הלכו בממון אחר הרוב וא"כ מבואר דשיטה
דגם ברוב וחזקה לא חלוינן בממון אחר הרוב:

ובאמת יש להפליא על דבריהם דפי' דכוונה הגמ' הג'ל
משום דליכא ר"ח הלא מבואר בסוגי' דב"ב (דף
ז"ב ע"ב) דהגמ' פריך שם על רב דחיה ל' דהולכין בממון
אחר הרוב מהמחניהין הג'ל וע"ז משני רבינא שם דהרוב
חינו רוב גמור א"כ מבואר כדברי החוס' הג'ל דרק לרוב א"כ
עדים חלל לשמואל לריך עדים וע"כ דלשמואל אין הולכין בממון
אחר הרוב אף היכא דליכא חזקה בזהי הרוב וכן מוכח
מפירכה הסוגיא דב"ב הג'ל שם על רב מהא דשור שגגה אח
הפרה ונמלח שגגה צלחה כו' דלמאי לא נימא דהלך אחר

הרוב מהות רוב פרום חיים מפילות והא מחמת נפוחה הפילה
כו'. וא"כ א"ל דברוב וחזקה גם לשמואל חלוינן בחר
רוב. אס' כן קשה גם לשמואל כמו לרוב דהא בראין
יש חזקה ג"כ היינו חזקה מעוברת דנחשז לחזקה כמבואר
בחוס' דב"מ (דף ק) יעוי"ש וא"כ משמע החזקה י"ל דלא
ילדה קודם הנפילה דנעמידנה על חזקה דהיתה מעוברת
חלל ע"כ דגם ברוב וחזקה לא חלוינן צ"ל לשמואל. אמנם זו
הראי' יש לדחותה וכמו שבארתי לעיל (בס' כ) דהעיקר הוא
דחזקה מעוברת לא נחשז לחזקה גמורה וכוונה דברי החוס'
דב"מ דמשמע דהוי חזקה חירלתי עפ"י דברי הרשב"א עיי"ש
מש"כ ויאל משם דחזקה מעוברת חינו רק לגילוי מילחא דיהיה
נחשז לטענה ברי ולא שיהי' נקרא חזקה גמורה וא"כ ממילא
ליכא ראייה וכמו שבארתי שם גופא לענין ראייה זה:

אמנם ראייה הראשונה מהא דהגמ' פריך מהאשה שגגה צלחה
כו' רק על רב ולא לשמואל קמה במקומה. אמנם
אחרי העיון יש לדבר גם בזה הראייה וע"פ מה שנקדים דאף
אס' נקוט הסברא הג'ל לעיקר דברוב וחזקה מולחין ממון
לכ"ע בוודאי זה חינו שייך רק לרבנן דר"מ דלא חייש למיעוטא
חלל לר"מ דחייש למיעוטא בכל התורה ולדידי' גם כשיש חזקה
עם הרוב בוודאי לא מהני להוליא ממון דהא אס' טיחא יהיה
כל עיקר משום החזקה ובשביל חזקה לחוד בוודאי לא טיחא
ממון [כמו דמליטו לרבנן דלא חייש כלל למיעוטא ואפ"ה
אין מולחין ממון בשביל רוב לחוד א"כ כ"ש בשביל חזקה לחוד]
רק כל עיקר הסברא הג'ל יש לקיים חליבא דרבנן דמיעוטא
לא נחשז להטורף לחזקה להיות ספק השקול וא"כ להכי
אפשר כשיש עוד חזקה בזהי הרוב או צטל החזקה ממון
נגד הרוב וחזקה. וא"כ אחרי כל אלה א"ש גם הראייה
הראשונה הג'ל לפי קושיית הירושלמי הג'ל על המשנה הג'ל
דלמה לא טענינן ליהמי שמה מוכח ע"ז היחה וזה בוודאי
קושיא גדולה אשר אין לתרצה רק צ"ב הירושלמי של הירושלמי
הג'ל שם וחירוף הב' דמשום דמו"ע לא שכיחא לא יספיק חליבא
דגמ' דידן דהגמ' דידן משמע דמו"ע שכיחא דקאמר בגמרא
כולהו נמי חביטו מחבטין כו' יעוי"ש בחוס' דכחוצות (דף ט')
צ"ה ואבש"א כו' ואין לומר דמו"ע לא שכיחא כו' וא"כ לתלמודא
דידן אין לתרץ קושיית הירושלמי הג'ל רק כחירוף הא' דהירושלמי
הג'ל דהמחניהין אחיא חליבא דר"מ דמו"ע כחוצות מלחוס
וא"כ להכי א"ש דהגמ' לא פריך מזה רק לרוב ולא לשמואל
[דלרוב א"ש הפירכא דלדידי' מולחין ממון בשביל רוב לחוד גם
לר"מ וראייה לזה דהא הגמ' שם ב"ב (דף ז"ג) מב"א דר'
יוסי חזיל בחר רובא דזריעה להוליא ממון והגמ' מייחי מזה
ראייה לרוב דלחלינן בממוןא בחר הרוב ומליטו דר' יוסי חייש
למיעוטא צאטורין כר"מ והוא מבואר בחוס' דבימות (דף ס"ז
ע"ב) צ"ה אין חוששין כו' במ"ש שם ומיהו ל"ע צריש המוכר
פירות כו' וסיימו דיש לחלק היינו דאף דצאטוריס מייש ר'
יוסי למיעוטא כמו לר"מ מ"מ בממון סובר דהולכין אחר הרוב
והיא ראייה ברורה]. חלל לשמואל א"ש דאף דברוב וחזקה מולחין
ממון גם לדידי' הוא רק לרבנן ולא לר"מ אכן מדברי הירושלמי
הג'ל מוכח כג"ל דמחרץ דברי המשנה הג'ל משום דלחין הולכין
בממון אחר הרוב ולהירושלמי חינו מוכרח דלחיה המהניהין
רק חליבא דר"מ ועכ"ז אין מולחין ממון אף ברוב וחזקה. אס'
כי גם זה יש לתרץ דהא מליטו דהגמ' מדחי לאוקים המהניהין
גם חליבא דר"ג יעוי"ש ומליטו בחולין פ"ק דר"ג סבירא ל'
כר"מ בזה דחייש למיעוטא יעוי"ש וא"כ א"ש הא דהירושלמי
קאמר דלחין הולכין בכלן אחר הרוב חלל יש לדחות וע"ז:

ענה ז

והנה גוף הסברא הג'ל דברוב וחזקה מולחין ממון וקושיית
הגמ' הוא חליבא דכ"ע הוא מבואר בצב"מ ובמלחמות
שם בכחוצות (דף ה"ל) דשיניהם סוברים דברוב וחזקה מולחין
ממון רק דמחלקים בפירוש קושיית הגמ' הג'ל דנצטלה הוא
גם

דבריהם הוא להרץ לחולי נעשה מו"ע בקטנותה [דע"ז לא שייך חירוף החוס' דמלל טענה כו'] וע"ז כחצו דלא שכיח יעוין צפ"י שם נכתב לפרש כן משום דרלייח החוס' חזקה היא ודו"ק:

ענף ח

והנה קושיא גדולה יש להקשות על הא דבירושלמי הנ"ל הולך ר' יוחנן להרץ משום דמו"ע לא שכיח וע"כ משום דהי' דחוק ל"י לאוקים סתם המהניחין דרפ"ב כר"מ וקשה הלא צנמ' שלט צפ"ק דכחוצות הנ"ל מוקים ר' יוחנן סתם המהניחין אליבא דר"מ דסובר דמו"ע כחוצה מלחסי ח"כ לדיד' לא נלך לפרש המהניחין דפ"ב משום דמו"ע לא שכיח אחרי דלדיד' סובר הסתם מהניחין כר"מ. אמנם אפשר לומר דלהכי הולך ר' יוחנן להרץ משום דלא שכיח בדי שיהי' ח"ש גם על הקושיא דשמח בעולה או שמח כנסה בחזקה בחולה ונמלח בעולה והא דהמחזק הראשון [דמחזק שם דמהניחין אחיח כר"מ] לא חש להך קושיא דשמח בעולה היא אפשר דטעמ' הוא דנהי דברוב וחזקה אין מוליחין ממון [דלהכי הולך להרץ על הקושיא דשמח מו"ע היא] מ"מ ליחוס דשמח בעולה היא יש רוב ובי' חזקות היינו רוב הא דרוב הנישואות הם בחולות וגם חזקה דגופא דהיה בחזקה בחולה וגם הא דחזקה כשרות [דליחוס לשמח נאנסה לא חיישין דלנוסה יש לה קול] וברוב ובי' חזקות מוליחין ממון ור' יוחנן סובר דל"ש בין רוב וחזקה לבין רוב ובי' חזקות ולהכי הולך להרץ משום דהוי מלחא דלא שכיח. והנה כל ראיותיו בזה דברוב וחזקה מוליחין ממון הוא משום דהי' דחוק ל"י לפרש קושיית הגמ' הנ"ל רק לשיטת רב והרמב"ן חירף דאשכחן כמה סוגיות דהגמ' פריך אליבא דחד ומציא ראי' לדבריו מהא דצ"ב פריך הגמ' מהמהניחין הנ"ל רק על רב ולזה מוכרח לפרש דזה לא הוי חזקה כלל יעו"ש:

והנה בלחמ דצריה הנ"ל דחוקים מאוד דדברי הצעה"מ דחוק מהא דצ"ב פריך הגמ' רק לרב ודברי הרמב"ן קשים מהא דצ"ב סוגיא מצוהר דחזקה בחולה נחשב לחזקה גמורה. וע"כ לולא דצריה הקדוש"ה הנ"ל הי' נ"ל לקיים שניהם דברוב וחזקה אין מוליחין ממון וחזקה בחולה נחשב לחזקה ופירכה הגמ' הוא גם אליבא דשמחל ועכ"ז יחייב צ"ב הסוגיא הנ"ל דהסוגיא דפ"ב דכחוצות פריך גם אליבא דשמחל ולא מנהגה דצ"ב אין קושיא אליבא דשמחל דברוב וחזקה אין מוליחין ממון רק דהקושיא הוא מנהגה דההא הוי צרי ושמח וצ"ב ושמח וחזקה דגופא מוליחין ממון לשמחל דפוסק כר"ג וא"כ לרב הקושיא מנהגה דההא ונחגרה ולשמחל הקושיא מנהגה דההא וכמ"ס וההא דצ"ב פריך הגמ' על רב דסובר דברוב מוליחין ממון מהמהניחין דנהגה דההא או נחגרה אבל על שמחל ח"ס המהניחין הנ"ל ואין קושיא על שמחל רק מטעם זה מהא דפוסק כר"ג דצ"ב ושמח והי' יכול רב לומר ולטעמך רק הגמ' לא קאמר זה כדמלינו בכמה סוגיות דהי' מלי למימר ולטעמך ולא קאמר והוא ברור. והנה גם הרשב"א בחידושו לפ"ק דכחוצות (דף ט' ע"ב) כתב נמי דברוב וחזקה הולכין אחר הרוב להוליא ממון. חכן לא זכיתי להבין מ"ס וכן אחיח בירושלמי פ"ב והלא בירושלמי מוכח להיפוך דמשני על המהניחין הנ"ל דבעין עדים שיטה דביטול משום דאין הולכין כו' וההא הוי רוב וחזקה. וכן מקושייתו שם וחס לומר שמח דמו"ע כו' נמי מוכח כן ואין לומר דכוון לדברי הרמב"ן הנ"ל דמפרש כוונת בירושלמי דווקא בכלן אין הולכין אחר הרוב משום דליכא חזקה דז"א דהא הרשב"א כתב בלחמ דהדיבור דמו"ע הי' הוי כחוצה דלוי' לא הי' מהני משום דליכא רוב וחזקה דגופא וטע"ג:

ענף ט

יצא לנו מכל זה דדעת הצעה"מ והרמב"ן והרשב"א הוא דברוב וחזקה מוליחין ממון אבל דעת החוס' אינו כן מהא דפירשו

גם אליבא דשמחל מטעם רוב וחזקה ולהרמב"ן הוא רק לרב משום דסובר דההא ליכא חזקה רק רוב לחוד אבל חס היה רוב וחזקה הי' מוליחין ממון גם לשמחל יעו"ש. ורלייח הרמב"ן דהכל גבי האשה שנהאדמלה ליכא חזקה מהא דצ"ב פריך הגמ' רק לרב ולא אליבא דשמחל. והנה לכאורה קשים דבריו הנ"ל דאכתי קשה אחי' פריך הגמ' מהא דפרה שנגה כו' רק לרב ולא לשמחל והלא ההא ליכא חזקה מעוברת אך בלחמ לא נחשב לחזקה כמ"ס לעיל. וכן יהיה מוכרח אליבא דשיטה שם בפירוש כוונת בירושלמי דרפ"ג דכחוצות דקאמר זאה אומרת שלא הלכו למדח הדין ולממונא אחר הרוב עכ"ל. פי' דזהו כוונת בירושלמי דרק בכלן אין הולכין אחר הרוב משום דליכא חזקה הא במקום אחר הולכין אחר רוב עם חזקה [דהא חד לישנא הוא עם הזאה אומרת דרישא] ובלחמ היא מוכח מזה דגם בירושלמי סובר דחזקה מעוברת לא נחשב לחזקה וכמסכ"ל וכמו שהצאתי בשם הרשב"א:

הי אחת דעדיין קשה לפי דברי הרשב"א דאף דאינו נחשב לחזקה לכה"פ מהני להיות טענת צרי ולעיל צררתי דכן הוא דעת החוס' דצ"מ הנ"ל ח"כ אכתי קשה אחי' לא פריך הגמ' מהא דסור שנגה כו' גם לשמחל דהא שמחל פוסק צפ"ק דכחוצות כר"ג דצרי ושמח עם חזקה או עם מינו מוליחין ממון והכא ג"כ ליכא רוב [דרוב אין מפילות] והחזקה דמחשיב לטענת צרי וא"כ הוי צרי ושמח עם רוב ונלך להוליא ממון גם לשמחל דבדלוי רוב עדיף מחזקה או ממינו וא"כ מה דחוק' או מינו מוליחין ממון צצרי ושמח ח"כ כ"ס צ"ב עם רוב וע"כ י"ל דבלחמ יש לפרוך מזה גם לשמחל לפי שיטתו דפוסק כר"ג דמחשיב לצרי ושמח לדבר גם להוליא ממון חכן לזה י"ל דמהניחין לא אחיח אליבא דר"ג וכל עיקר כוונת הגמ' הוא רק לפרוך ממנה לרב דסובר דלכ"ע בכל מקום מוליחין ממון ברוב דמהמהניחין דסור שנגה כו' מוכח דאינו כן ולפי חירוף הגמ' שם בודלוי ח"ש דרוב ליכא ורק טענת צרי ושמח לחוד וצ"ב אין מוליחין ממון לשמחל ודו"ק והוא ברור. אמנם דברי הרמב"ן הנ"ל קשים מאוד להבין דבריו צמ"ס דבטענת דהאשה שנהאדמלה ליכא חזקה דגופא רק חזקה שלא זינה יש משום דצ"ב הן בחזקה כשרות והמורה הלא מצוהר בסוגיא דפ"ק דכחוצות הנ"ל דבטענת משאדמלה נאנסה וצטענת מו"ע יש חזקה דגופא יעו"ש בפירוש רש"י ז"ל. וכן מצוהר צ"פ ג' דכחוצות דגבי טענת האשה שנהאדמלה יש חזקה דגופא דהא הגמ' פריך על המהניחין הנ"ל לימא הן סתמא דלא כר"ג וא"כ אחר שבכאן ג"כ יש חזקה דגופא ח"כ מרליהו דצ"ב מוכח דגם ברובא וחזקה אין מוליחין ממון לשמחל וגם פירשו כוונתו בירושלמי הנ"ל הוא דחוק מאוד דדחוק הוא לפרש אחר כוונתו צמ"ס זאה אומרת שאין הולכין כו' להורות דווקא בכלן אין הולכין כו' ולא היכא דליכא רובא וחזקה דהיין נרמז זה בלשונם ובפרט לפי מה שהוכחתי דבכאן ג"כ יש חזקה דגופא ח"כ מוכח מדברי בירושלמי הנ"ל דגם ברוב וחזקה אין מוליחין ממון לשמחל ופירכה הגמ' שלנו הוא אליבא דרב כחילת דצרי בעל המאור:

היוצא לנו מזה דמסוגית הגמ' דצ"ב דפריך רק לרב ולא לשמחל ומדברי בירושלמי הנ"ל מוכח דשמחל גם ברוב וחזקה אין מוליחין ממון חס לא כמ"ס לעיל דיש לחלק בזה בין ר"מ ורבנן ואז אפשר לומר דמשו"ה לא פריך הגמ' צ"ב על שמחל משום דלהגמ' דיקן ע"כ המהניחין אליבא דר"מ משום דמו"ע לא שכיח ובירושלמי ג"כ אליבא דר"ג וכמ"ס. אמנם הרא"ש והר"ן כחצו גבי הא דטוען פ"פ מלחסי דנחמן להפסידה כחוצה דמיירי צטוקה או כו' אבל בטענת כו' וכחצו ואין להקשות דנאמינה לדידה גם במכחשת משום מינו דמו"ע והיראו דמו"ע לא שכיח וא"כ לדידהו י"ל דגם להגמ' שלנו יש להרץ כפי חירוף הצ"ב של בירושלמי דהא דלא חיישין גבי האשה שנהאדמלה כו' שמח מוכח ט"ך משום דלא שכיח ואינו מוכרח לומר דלחיה המהניחין כר"מ ואמנם בלחמ י"ל דגם הם פצרי להו כסברה החוס' דמו"ע שכיח רק דכוונה

דפידשו שם צפ"צ דכחצות דקושיה הגמ' הוא רק לרצ - וכן מצוה צדכיהם צכורות (דף כ' ע"א) דכמון חין הולכין אחר רוב חף עם חזקה יעו"ש ואף דכחצו שם דקלח קשה לענין ללקוח צניח ועבודה כו' הוא רק משום דנלך להחזיקו לצבור לענין לאסור להכי מסתפקים דנחזיק גם לענין ממון אבל היכא דחינו נוגע רק לענין ממון לחוד צודלי סברהם דחין מוליחין חף צרוב וחזקה וד"ק וכן הוא ד' הר"ן צפ"צ דע"כ יעו"ש ובאמה לפי מה שבררתי דבגמ' שלנו מצוה דחזקה צחולה הוי חזקה בגמור' הן לענין חשש דבעול' והן לענין חשש דמו"ע ח"כ מדברי הגמ' צפ"צ הג"ל דפריך רק לרצ מוכח צרוב וחזקה חין מוליחין ממון לשמאל ואם נאמר דחזקה מעוברת נחשב לחזקה גמורה יהי' מוכח גם מפירכא דשור בגמ' דפרכו רק לרצ דלשמאל חין מוליחין ממון גם צרוב וחזקה חמנ' זה צלמה ע"כ דחזקה מעוברת לא נחשב לחזקה דאל"כ יהי' קשה מאוד דהא שמואל קאמר צר"פ שור בגמ' כו' מדברי סומכוס כו' ולחפוקי מדבריו רק לפסוק כחכמים דהמוליח כו' חפ' צניק צרי ומצין שמואל ח"כ ח"א דחזקה מעוברת הוי חזקה גמורה ח"כ קשה הא שמואל גופא פסק דברי עם חזקה מהני להוליח ממון יעו"ש צהוספות דלפ' היכא דברי גרוע ג"כ אמרינן דברי וחזקה צרי עדיף וע"כ דזה לא נחשב לחזקה וכמו שצאריה לעיל (צ"ב) מדברי הר"ן והרמב"ן והרא"ש דחזקה מעוברת חניה חזקה :

וברברי ההוס' הג"ל דלר"ג ולשמאל דסובר כווח' דברי ושמאל עם חזקה צרי עדיף הוא חף היכא דברי גרוע נוכל ליישב הא דרבינו מקשים על שיטה שמואל צכחצו' (דף ג"א ע"ב) דתמלחו צלונס וסופו צרנן נחשב לאונס ח"כ הדין חייבה התורה קנס צלונס דיהומה הא לשמואל חיישין דלמא ח"כ צרנן וא"כ גם צלונס הוי ח"כ מפותה לשיטה רש"י צסנהדרין (דף ע"ב) דצכערה חינו חייב קנס רק צגמר ציאה ויהומה מפותה חין לה קנס [והנה צלמה קושיהם הג"ל יש להקשות גם על גערה שיש לה אז דצחניס חייב קנס חף חס יגוס חוזה ולשמאל קשה דלמא נחלצה ח"כ ח"כ הוי דין מפותה דחינו חייב צקנס רק חס לא ישאנה] חמנ' צלמה חינו קשה דלפטר דשמאל חיל לשיטה' דברי וחזק' מוליחין ממון ח"כ חפסר דלא חייבה הור' צקנס רק היכא דהיא טוענה דלא נחלצה ח"כ הוי צרי ושמאל עם חזקה דהא צהוספ' דכחצות (ד' הג"ל) מצוה דהא דלסחר היכה מוחרה למרדכי הוא משום דלדקא גמורה היכה ח"כ חיונן דברי האי שייך לומר העמידנה על חזקה צשרות רק צסנה נשים גריעו חזקתן צכזה ומיישין דילמא נחלצה ח"כ להכי לענין קנס חף דהוי חזקה גרוע עכ"ז מוליחין ממון עם צרי ושמאל כמו היכא דברי הוי גרוע ואף דהכא נמי צרי גרוע עכ"ז מוליחין ממון וע"י משכ"ל (צ"ב) דהארכתי צמק"א לחרץ קושיא הג"ל צלופן חסר - היואל לנו מזה דלצבולה קודם נשואין שרי פ"ר וד"ק :

והנה צפרט דחלר כבד בחצמו לעיל ואצאר פה יותר הנה לפי המצוה צנפ' שלח חין חיסור צחלר חן צירוש' דכחצות מצוה דלף צחלר חסור וכדברי הוזה"ק דהחמיר צחלר חלל צלמה ח"ל דמדברי הוזה"ק חין ח"כ ד"ל שם חא חזי במה דלית חומר צלנשים צגלוי חלש קד יש צלנשים וצנשים צודלי שרי רק לצרך חסור צגילוי חלש חו חילך ד' חמזה ולע"ז :

ועתה ניהדר צקצרה דנחצאר לנו צע"ה מכל הג"ל דצפאה נכרית ליכא משום גילוי חלש וצצחולה ליכא כלל משום גילוי חלש וצצחולה ג"כ יותר משמע דליכא משום גילוי וצצחולה קודם הצעילה הוי מחלוקה וצחלר הוי מחלוקה דש"ס דין וירושלמי :

ענף י

ועתה נבוא לצאר חן פרט חס יש צזה חשש חיסור הנאה ומקודם צברר חס מה עובד כוכבים חסור צהנאה וחל"כ צברר דין שור מה וצברר גם חס שער של מה חסור

צהנאה חו לא חלואמר - הנה הצ"י צ"ד (ס' צמ"ט) כחצ - דנס מה עובד כוכבים חסור צהנאה וחלואמר חס' הרשב"א וצצחורי חג"ל משין על דברי הרשב"א והצ"י חג"ל מהא דצירושלמי דשצח חסח צמפורט להיחר ובחמה דברי הרשב"א גופא צוחרים ח"ל דצחידושו לגמ' צ"ק מצוה צדכריו להיחר צמה כוחי והכרית חלח מקרל דכוח צמשום זה נלך המיעוט דשור חל חלס לענין צור חלח ממעטינן מוהמה יהי' לו כדממעטינן מהקרל דוהמה יהי' לו שור פסולי המוקדשין וע"כ דמה עובד כוכבים מוחר צהנאה וקחי המיעוט דשור חל חלס על עבד ועובד כוכבים וכן מצוה צהוספות דצ"ק (דף י' ע"א) צד"ה שחשור חייב צסוף דצריהם יעו"ש :

והנה המשנה למך צסוף חלכות חלל חלריך צזה מלוד ודעחו נוטה יותר לחיסור משום דמברר דדעה הרשב"א והרמב"א והרא"ה ז"ל הוא לחיסור - ואף דלחמנץ מספקא ל' לא צצקין פשיטוחא דידכו משום ספיקא דחמנץ - וצצחורי חג"ל (צ"ב) ש"מ) מברר דנס דעה חמנץ' כן דמוחר צהנאה וכן ד' הר"ן והנה צמה שהחליט חמל"מ דדעה הרשב"א הוא לחיסור צמחכמה"ר חשחמית ל' דברי הרשב"א דצחידושו לגמ' צ"ק חג"ל ח"ל חיונן דנס להרשב"א ספוקי מספקא ל' הדבר חג"ל - וחלדצה מליט דדבריו שצחידושו נקטינן לעיקר מפני שהם נאמרו צלחרכה - ועוד מלחתי מצוה צהרשב"א דהדבר מספקא ל' ודעחו נוטה יותר להיחר דכחצות (דף ס') מוכיח דצכר מהלכי שהים מוחר צחילה [דלח כשיטה חמנץ] ונחצ דכ"ז צצכר מן חתי חלל צמה חסור הוא צהנאה ומעגלה ערופה גמרינן צג"ש כו' ומיהו צכית חינו יודע צו חיסור דהא ממרים גמרינן וצמסכח צנה יס חל' להיחר עכ"ל ח"כ מצוה דדעחו נוטה להיחר ח"כ גם על הצ"י יש להחמיר דחליט דברי הרשב"א דצחצוהו דדעחו לחיסור ודחי' דשם חינו רק צדרך דחיוי וחל חינו כן :

עכ"פ מצוה דדעה הרשב"א הוא להיחר חמ"ש ודעה חמנץ' צ"כ יותר מורים להיחר מדחיסור חמ"ש חרצ חמניד צפ"צ ממחלכות חסורות [ועמשא ל'] וצכוס' דצ"ק חג"ל ג"כ מצוה להיחר חין לנו רק מי שיחסור להדיח רק חל"ה ז"ל דכחצות פ' חפ"פ מצוה צדכריו לחיסור שצכח להדי' וז"ל וצכר מיהא נמי חסור צהנאה דגמרינן שם שם ממרים צכדי עגלה ערופה חל שני לן צין כוחי לישראל עכ"ל חלל חיד חל חל צזה - ומה שדדיק חמל"מ דדעה ריטב"א הוא לחיסור ג"כ חינו מוכרח להמעין צדכריו ח"כ עגד דעה חל"ה חג"ל יש דעה חוס' ודעה הרשב"א [לפמ"ש] ודעה חמנץ' [לפי דברי חרצ חמניד ועכ"פ ספוקי צודלי מספקא להרמב"ן צזה] דדעחס להיחר והרמב"ם צפ"ה מהל' ערכין ג"כ סובר דמה כוחי מוחר צהנאה עי"ש צכ"מ ומהרל"ד משמע ג"כ דסובר כן ומה דמציג שם חינו רק משום דפירש דברי חמנץ' חף צעבד שקבל עליו מלוח דלז דינו כישראל עי"ש :

והנה לפי' מוכח דבהך פרט דעבד שקבל עליו מלוח חס דינו כישראל יהי' צזה מחלוקה חמנץ' והרא"ש וחוס' דחמנץ' [לפי דברי חכ"מ] והרא"ד [לפי מ"ש דלפטר דנס חל"ה צובר דמה כוחי שריח צהנאה רק דהוא פירש דברי חמנץ' דמייירי גם צעבד שקבל עליו כו' ח"כ מצוה דדעחו הוא דעבד שקבל כו' דינו כישראל צזה] מוכח דסוברים דעבד דינו כישראל דחסור צהנאה ודעה חוס' משמע דחינו כן מהא דכחצו דהמיעוט דשור חל חלס נלך לעבד ולנכרי הקניי לישראל - ח"כ ע"כ כוונהם צעבד שקבל עליו חל"כ חייט נכרי - חמנ' צלמה ח"ל דהנה מליט דיש ג' מיני עבד (ח') עבד שחל וסבל וקבל עליו כל המלות חלל דחיט מחויב רק צמלוח הנהגות גם צנשים - (צ) עבד חל מל וסבל רק קבל עליו' מלוח של צ"ג ודינו כגר חושב - (ג') צעבד חל קבל גם חז' מלוח רק שקבל חל לעבד עבודה כוכבים ח"כ נוכל לומר דכוונה חמנץ' [חליצא דהכ"מ] והרא"ד הוא רק צעבד שקבל עליו חז' מלוח דצ"ג [ולכי פלגינהו חוס' לחריוויהו דעבד כזה לא דמי לכנעני הקניי לישראל דלוח' כנעני לא קבל עליו חוס מלוח - והעבד קבל

דגמ' שם י"ל דגם רבא סובר כרבה בזה יעוי"ש בחוס' ד"ה לענין כופר כו' דרבא סובר כו' מ"מ אפשר דעכ"ז פירש רש"י לרבא לענין עבד כדי שיהי' ח"ש חף לס"ד דגמ' דרבא אינו סובר כרבה דהיכא דליח' בחורה כופר יהי' בחורה דמים :

אופן ב' יש לחרץ ד' רש"י ד"ל דמשו"ה לא ניחא לרש"י לפרש לענין מיחה ישראל לענין כופר משום דבגל"ה הוה ידעין דליכא כופר בצור דמגיל לרבוה כופר בצור דיהי' לריך למיעוט דשור ולא אדם למעט מכופר דמקחן לא הי' ילפין משום דמה לקחן שכן כוונתו להזיק ודברי רש"י (דד' נ"ג ע"ב הג"ל) הוא על דברי רבא ורבא סובר (בדף מ"א) דליכא כופר ברנל משום דליכא למילף מקחן דמה לקחן כו' [ולא כדברי חוס' שם בד' כ"ז דדברי רבא הוא אליבא דהך ברייתא ולא אליבא דרעה עצמו] וא"כ לרבא לא נלמד למעט צור מכופר להכי פירש שם רש"י לענין עבד משא"כ (בדף כ"ח ע"ב) פירש רש"י אליבא דמסקנה הגמ' דד' כ"ז דליכא כופר ברנל להכי גם בצור הוי מחייבין כופר דהוה ילפין מקחן ומהקרא דעליו לא הוי ממעטינן דאפשר דרק לענין אדם ממעטינן כופר מקרא דעליו אכל לענין צור לא הוה ממעטינן מקרא דעליו [דלא כדברי החוס' דף ט' ע"ב הג"ל] להכי נלמד הקרא דשור ולא אדם ואופן הלז הוא הנכון . וא"כ לב' האופנים הג"ל אינו מוכרח מדברי רש"י (דד' נ"ג ע"ב הג"ל) דרש"י יסבור דמה עובד כוכבים שריא בהגלה . ואי דיקשה קושיית החוס' דלמה לן המיעוט דשור כו' אמאי לא ממעטינן מן דהמה יהי' לו אפשר לומר דסברה רש"י הוא משום הגלה העור דשרי' בהגלה . וכן מוכיח המל"מ מדברי רש"י דפ' המלניע דדעחו דמה עובד כוכבים שריא בהגלה :

ענף יב

היוצא לנו מזה דשיטת רש"י וחוס' ורשב"א הוא בודאי להיתר רק דעה הרמב"ן לא ברירא ואין מי שישאור בפירושו גם מה עובד כוכבים רק הרמ"ה ויחיד הוא בדעתו נגד דעה רבים כמ"ס ודוק . ולענ"ד נ' למדש דגוף הק פרס חס מה עובד כוכבים אסור בהגלה חלוי בזה דאס מה עובד כוכבים מטמא בזהל כמה ישראל או לא דאס נאמר דדמי לענין טומאה למח ישראל ח"כ ה"ה גם לענין איסורי הנאה משא"כ למאן דסובר דאינס דומים למח ישראל לענין טומאה לטמא בזהל רק בזמנא ח"כ כיון דאינס נחשבים לענין טומא' כמה אדם י"ל דגם לענין איסורי הנאה אינס דומים למח ישראל :

ובזה יתורץ קושי' גדולה בזה דקשים דברי הירושלמי אהדי דבירושלמי דשבת איחא דמה עובד כוכבים מותר בהגלה ובירושלמי פ"ק דצ"ק איחא למעט אדם מצור מוהמה יהי' לו וקשה מאוד כיון דהירושלמי סובר דמה עובד כוכבים מותר בהגלה ח"כ מ"ל למעט כתי ועבד מצור והיא קושיא גדולה . חולם לפמ"ש ח"ש דדברי הירושלמי דשבת הוא מדברי ר"ש דהוא רשב"י [דסהס ר"ש הוא רשב"י] וא"ש דסובר דמותר בהגלה משום דחזיל לשיטתו דסובר ביצמות (ד' ס"א) דקברי כותי אינס מטמאים בזהל . אבל דברי הירושלמי דצ"ק דממעט אדם מצור מהקרא דוהמה יהי' לו הוא מדברי ר' ישמעאל ובחוס' דיצמות הג"ל ובחידושי הרשב"א מצוה דר"מ פליג על ר"ש בזה וסובר דגם עובדי כוכבים קריים אדם ור"מ הוא חלמיו דר' ישמעאל [כמצוה צונויה דיצמות ד"] וא"כ מסתמא גם שיטת ר' ישמעאל כן דכוחים עובדי כוכבים קריין אדם לענין טומאה . וא"כ להכי לדעתו גם לענין איסור הנאה דמי למח ישראל וא"כ להכי ח"ש דממעט אדם בצור מוהמה יהי' לו דלשיטתו גם כותים ועבד נמעטים מהקרא דוהמה יהי' לו כיון דלדירי' מ"ע אסור בהגלה . אבל למאן דסובר דמ"ע מותר בהגלה אי אפשר למעט מוהמה יהי' לו . ואין להקשות למאן דסובר דמ"ע מותר בהגלה ח"כ איך יוכל למעט גם מצור ולא אדם הלא הק' מ"ד סובר דאין כותים עובדי כוכבים קריים אדם . אמנם באמת ח"ק וכמו דמקשה הגמ' שם

קבל עליו הו' מלח דב"נ ונקרא בשם גר חושב] ובעבד כזה דינו כמו כתי לענין איסור הנאה כמצוה צונויה דכריחוח (דף ט') ר"ש אחר אחד גר חושב ועבד ואמה ההושבים עושים מלחמה בשבת לעצמו כישראל בחול משא"כ עבד כזה דלא קבל עליו רק שלא לעבוד עבודה כוכבים זה נקרא בשם כנעני הקניי לישראל כמצוה צונויה דע"כ (דף ס"ד ע"ב) דדעה חכמים דגר חושב לא נקרא רק משקבל עליו הו' מלח ולא בשלל קבל עליו רק שלא לעבוד עבודה כוכבים דלא חין נקרא בשם גר כלל רק בשם עובד כוכבים והוא ברור וא"כ חין ביניהם שום פלוגתא בדף עבד :

ענף יא

נחזור לענינו דדעה הרמב"ם והראב"ד הוא דמ"ע מותר בהגלה וכן הסכימו כמעט כל הראשונים וגם המל"מ גופא אחר כל הדברים מסיק לבסוף להחיר מחמת דברי הירושלמי דשבת הג"ל . ודעה רש"י לא אפשר לבוא על הביור דמדבריו צונויה דצ"ק (דף נ"ג ע"ב) דה"ה לענין נזיקין כו' כתב שם וז"ל דהא דקיי"ל לגבי צור שור ולא אדם בקטל קיימא לן כגון אי נפל לחוכו עבד ומה אבל כו' ח"כ מצוה דכוון דדבריו הג"ל לחרץ קושיית החוס' דלמה לי המיעוט דשור ולא אדם דחופק לי' מהקרא דוהמה יהי' לו להכי רומז רש"י דדבריו הג"ל דהמיעוט הוא לענין עבד וא"כ מוכח מדברי רש"י הג"ל דסובר דמה עובד כוכבים שריא בהגלה ולהכי אלטרין המיעוט דשור ולא אדם לענין עבד . אמנם (בדף כ"ח ע"ב) דה"ה מצורו למדנו כו' דמסיים רש"י דקרא מכופר ממעטינן משמע דרש"י מפרש דהמיעוט דשור ולא אדם קאי על ישראל דבעבד ליכא כופר רק בשלמין בעלמא ח"כ לפי דבריו (בדף כ"ח הג"ל) ליכא להוכיח דעה רש"י לענין איסור הנאה דמה כותי לא להיתר ולא לאיסור . אמנם בכדי להשוות דברי רש"י אהדי ע"כ לפרש דשיטת רש"י לעיקר דהמיעוט דשור ולא אדם אינו נלמד רק לעבד ועובד כוכבים כדבריו (שדף נ"ג הג"ל) [וא"כ מוכח דמה כותי שריא בהגלה] ודבריו (שדף כ"ח) דהפס' בלישני' לשון כופר [דמשמע דקאי על ישראל] הוא משום דמקודם הזכיר רש"י הקרא דוהמה יהי' לו [דמיני' מוכיחין דרק על מיחה אדם פטור בעל הצור ולא מנזק] להכי תפסו בלשונם לשון כופר משום דמיחה ישראל נמעט מהקרא דוהמה יהי' לו . אבל בזהל שיטת רש"י הוא דהמיעוט דשור ולא אדם הוא על עבד והוא ברור לדעתו . וא"כ ברור דגם שיטת רש"י הוא דמה כותי מותר בהגלה :

ובעיקר סחירה רש"י הג"ל נראה ליישב עוד בחריין חנפין . חופן הראשון הוא ד"ל דהא דפירש רש"י (בדף נ"ג ע"ב) לענין עבד משום דהי' קשיא לרש"י דלישראל לענין כופר לא לריך למיעוט דשור ולא אדם דזה נמעט מהקרא דאס כופר יוסה עליו דמשמע עליו ולא על צור כדממעטינן מזה לענין אדם שהרג אח האדם דאינו משלם כופר מהקרא דעליו ויעוין בחוס' דצ"ק (דף ט' ע"ב) דה"ה מה שא"כ בצור כו' יעוי"ש והא דפי' (בדף כ"ח ע"ב) לענין מיחה ישראל וענין כופר הוא לאו דווקא כופר דפטור דכופר נמעט מהקרא דעליו כמ"ס רק דעכ"ז לריך המיעוט דשור ולא אדם דהוי חמינא דנהי דאין חיוב כופר בצור מ"מ בחורה דמים איחא וכפי המצוה צונויה דצ"ק (דף מ"ג ע"א) לענין הריגה שור לאדם ע"פ עצמו [לרבה ולחביי שם] דאינו משלם כופר עכ"ז משלם דמים דלא גרע מהמזיק אדם . וכן בכ"ג שהמיה אדם בחופן דפטור מכופר מ"מ דמים משלם ולא בחורה כופר יעוי"ש ברש"י . וא"כ ה"ה לענין צור הוי חמינא דאין אנו יכולין למעט מהקרא דעליו רק דצור אינו בחורה כופר אבל בחורה דמים איחא להכי נלמד הקרא דשור ולא אדם למעט גם מחורה דמים והא דלא פירש כן (בדף נ"ג ע"ב) משום דההס הוא על דברי רבא יעוי"ש . וחזין דצונויה (בדף מ"ג הג"ל) לא ניחא לי' לרבא לומר דהיכי דליח' בחורה כופר עכ"ז איחא בחור' דמים יעוי"ש בגמ' דרבא פריך על דברי רבא הג"ל מהא דאס כן כשהרג שלא בצוניה יטלם דמים ואף דלמסקנה

למחלה. ור"ח'ו מדברי הגמ' הנ"ל דקאמרו והא קי"ל דאין היקש למחלה ומוכח מזה דהוא דבר פשוט לכו"ע:

ומעתה לפי הנחות האלו ח"ש דברי ריב"ז ב'א' מהרתי או דסובר ריב"ז דגם מה כותי מטמא בזהל כדברי ר"מ הנ"ל או דסובר כר"ס דמה כותי אינו מטמא בזהל רק כיון דאינו מטמא בזהל ע"כ אינו אסור גם בהנאה [לפמ"ש] וא"כ ע"כ דההיקש הוא למח ישראל דל"כ ההיקש למח אחרי דמה כותי אינו מטמא וגם אינו אסור בהנאה וא"כ ההיקש למח [כדברי הרשב"א הנ"ל דמדחי מבח זה הסברא דא"כ ההיקש למח דלענין איסור אכילה לא נלמד שום היקש דכל שחצבתי לך הרי הוא צבל האכל] וע"כ דההיקש למח ישראל ולהכי דורש ההיקש גם לענין טומאה אהל ולא לענין איסור הנאה משום דאין היקש למחלה ולהכי לא דריש ההיקש למח כותי ולענין איסור הנאה אחרי דזה חלוי בזה [לפמ"ש] דאיסור הנאה וטומאה אהל חלוי זה בזה. ואין להקשות דמ"מ מנ"ל לריב"ז לאקשוי למח ישראל דילמא ההיקש למח כותי ולענין טומאה מנע ומשא וכמו שחצבו שם ב'ה' דההיקש לרבנן הוא לענין איסור הנאה ולא לענין טומאה מנע ומשא. דהנה באמה ל"ע על דה"ה הא אין היקש למחלה. וע"כ דז"א קשה לפי דברי הה"ס שם דלר"י צ"ב ההיקש הוא מדלוי' משא"כ לרבנן גם הא דמטמא טומאה מנע ומשא אינו רק מדרבנן וא"כ ע"כ להכי פירשו הה"ס דלרבנן ההיקש הוא על איסור הנאה לחוד משום דלא הוי דלוי' וא"כ להכי ח"ש ג"ו דלר"י צ"ב ההיקש ע"כ למח ישראל אחרי דאם נאמר דמה כותי אינו מטמא בזהל אינו אסור בהנאה [לפמ"ש] וטומאה מנע אינו רק מדרבנן ודו"ק:

ולבאורה יש להקשות על ד' ה' הנ"ל דמנ"ל דלרבנן טומאה מנע דחקרובת עו"ג אינו רק מדרבנן הלא מצינו בסוגיא דיבמות (דף ס"א הנ"ל) דקאמר רבינא דאף לר"ש דאינו מטמא בזהל מ"מ צמגע ומשא מטמא וא"כ למח לא נימא גם לרבנן דמקשינן הקרובת עו"ג למח כותי ומה כותי מטמא צמגע ומשא לדברי רבינא חולס לפי"ז גם על ריב"ז ק' דאף אם נאמר דסובר דמה כותי אינו מטמא בזהל וגם אינו אסור בהנאה מ"מ נימא דההיקש למח כותי ולענין טומאה מנע ולדברי רבינא הנ"ל. אמנם באמה אינו קשה דמשמע מדברי הסוגיא דיבמות הנ"ל דסמחא דגמ' סובר דלר"ש גם טומאה מנע אינו למח כותי ולהכי הולך הגמ' להרץ שם על הקרא דכל הורג נפש כו' משום דילמא חקטיל חד מישראל רק דרבינא סובר דאף דנמעט מטומאה אוהל לר"ש מ"מ לא נמעט מטומאה מנע וממילא ח"ש דלהכי ניחא להו להחוס' לפרש דלרבנן ההיקש לענין איסור הנאה ולא לענין טומאה מנע דאף גם לרבנן מטמא טומאה מנע כמבואר שם בגמ' מ"מ אינו רק מדרבנן. וא"כ ח"ש שטחם. ולפי"ז שטחם רבנן הוא ג"כ דמקשינן למח ישראל [משום דלמה עובד כוכבים ליכא לאקשוי לפמ"ש דלר"ש אינו אסור גם בהנאה] וע"כ לא מקשינן רק לענין איסור הנאה ולא לטומאה אוהל ואי דאין היקש למחלה י"ל דסברתם הוא אחרי דבקרר נזכר ויאלכו זכאי מה"ס ח"כ כתיב בקרא להדיח דאך לאכילה הוקש ולא לדבר אחר וע"כ לא הוי בכלל דאין היקש למחלה וכמבואר בסוגיא דב"ק (דנ"ד) דקאמר הגמ' למען ינוחבו' להנחה הקשיחו ולא לדבר אחר. וכן פסחים (דף כ"ב) קאמר הגמ' ג"כ לנחוכה הקשיחו ולא לד"א יעו"ש. ובה ח"ש קשיית הה"ס בגמ' פסחים (דף ע"ג) דמדייקו מהה"ס דע"כ הקרובת עובד כוכבים מטמא צמגע ומשא מדלורייתא ובע"כ משמע דאינו רק מדרבנן. ולפמ"ש אין כאן קושא דדברי הסוגיא דפסחים הוא אליבא דרבינא יעו"ש ורבינא סובר דגם מה עובד כוכבים מטמא צמ"מ מדלוי'. ואם כן לדיד' חפשי דדרשינן ההיקש למח עובד כוכבים ולענין טומאה מנע ולא איסור הנאה [דזה לא נלמד ממה עובד כוכבים לפמ"ש דלר"ש דאינו מטמא בזהל אינו אסור גם בהנאה] ילפינן מרישא דקרא מוינמדו לבצל פשור כמבואר בכל ה"ס דדרשינן לפניו ולחוריו יעו"ש. וא"כ להכי ח"ש לרבינא דמטמא צמגע מדלורייתא משא"כ הסיגיח דע"כ

שם מהא דכתיב נפש אדם ששה עשר אלף ומשני הגמ' משום צהמה דלנצי צהמה מקרי אדם. ח"כ ממילא ח"ש לדיד' המיעוט דשור ולא אדם על כותי:

ניהדר לדידן דיל' דהך פרט דמ"ע בהנאה חליה בטומאה וא"כ לפי מאי דהרמב"ם פסק צפ"ג מהל' אהל ובהל' טומאה מה דעו"כ אינם מטמאים בזהל ממילא לדיד' גם בהנאה מותרים וכמו שהוכחתי דשיטת הרמב"ם באמה כן רק דזה ל"ע דשיטת הה"ס לא יחייש לפי"ז כ"כ דהא שיטתם הוא דמה עו"כ מותר בהנאה וע"כ לענין טומאה הוצא צמ"ס ר"י דאין הלכה כר"ס יעו"ש ול"ע:

ובאמת נוף דברי הה"ס דיבמות (דף ס"א הנ"ל) לא זכיתי להבין דכחצו צמ"ס ר"י דאין הלכה כר"ס משום דרשב"ז (במשנה פ"ח דהלכות) פליג והלכה כרשב"ז במשנהנו יעו"ש. והוא חמור הלא צמגע ומשא מטמא גם לר"ש וא"כ י"ל דכוונת המשנה הוא דמדורה כותים טמאים צמגע וצמשא. וכן מבואר ברש"י בפסחים (דף ט') דה"ה מי לא הנין כו' דלר"ש כוונת המשנה משום מנע ומשא ואם כי לפי מה שבררתי דהדבר הוא במחלוקת אם לר"ס מטמא צמגע ומשא וא"כ לדברי הסוברים דלר"ס גם צמגע אינו מטמא י"ה מוכח מהמשנה דהלכות דאין הלכה כר"ס. אהל דברי הה"ס הנ"ל חמור לפי דבריהם בנדה (דף ע' ע"ב) דכחצו להקשות וז"ל ולא חמעט לר"ס והכי מסקינן צפ"ה הבא על יצמחו עכ"ל ח"כ מבואר דדעהם דדברי רבינא הוא מסקנה הגמ' וכ"ע סוברים כן. וכן כחצו בגיז' (דף נ"ד) דדוחק לומר דלא כרבינא ח"כ לפי"ז אין שום ראיה ממשנה דלהל' לסחור דברי רש"י ולע"ג ודו"ק:

ניהדר לדידן דיל' ספיר דהך פרט דאיסור הנאה צמ"ע חלוי בדין טומאה:

ענף יג

ואחרי העיון ראיתי דיש להביא ראיה גדולה לזה דהעיקר הוא דזה חלוי בדין טומאה אהל והוא מהא דהיאח צסוגיא דחולין (דף י"ב ע"ב) מחלוקת ר"י צ"ב ורבנן דרבנן סוברים דהקרובת עובד כוכבים אין מטמא וריב"ז סובר דהקר' עובד כוכבים מטמאים בזהל וליף מקרא דוינמדו צפ"ה ויאלכו זכאי מה"ס. ומקיש ה"ע למח מה' מה מטמא בזהל ח"ש מטמא בזהל. ולכאורה קשה מאוד לפי דברי הסו' הרשב"א הנ"ל ששואל רואה לומר דמה עו"כ שריא בהנאה משום דהג"ש נאמרה במח ישראל צמרים וע"ז השיב לו הרשב"א דאי חכא מה דמותר בהנאה י"ן נסך דאסור בהנאה מנע לן. דאי משום דלחקשו לזה וזה חקיש למח ההוא מה גופא מנ"ל דמה ישראל קאמרי וא"כ גם בכאן קשה מנ"ל לריב"ז דהקרובת עו"כ איחיק למח ישראל דמטמא בזהל דלמא איחיק למח עובד כוכבי' דאינו מטמא בזהל רק צמגע. ובידור דהלא מצינו בכל מקום דלמרינן הפסח מרובה לא הפסח וא"כ גם בכאן מנ"ל לריב"ז לאקשוי למח ישראל ניקוש למח כותי משום הפסח מרובה כו'. אמנם קו' זו יש להרץ ע"פ מאי דהיאח צסוגיא דחולין דכלים הוצא צפ"ה דר"ה ובחגיגה (דף י"ז) דריב"ז אינו חופס הכלל דהפסח מרוב' לא הפסח רק היכא דהמיעוט יש לו קנצה והמרובה אין לו קנצה יעו"ש. וא"כ להכי בכאן ה"ג אחרי דגם מרובה יש לו קנצה לא חמרינן לדיד' הפסח מרובה לא כו'. אמנם זאת יקשה לפ"ד השו"ב הרשב"א הנ"ל דמנ"ל לריב"ז למידרש ההיקש על מה ישראל ולטמא גם בזהל אימא דההיקש הוא למח עובד כוכבים ולענין איסור הנאה כמו לרבנן יעו"ש ב'ה' דחולין. אהל לפמ"ש דאיסור הנאה חלוי בדין טומאה ח"ש לפ"ד הרשב"א הנ"ל דמדחי דאף דמה כותי מותר בהנאה מ"מ ח"ש הא דמוכח הגמ' דין נסך אסור בהנאה משום דאיחיק לזה וזה חקיש למח מה' דע"כ דאיחיק למח ישראל דל"כ גז"ש למח יעו"ש במ"ל הנ"ל. ועי' בכריחוס (דף כ"ב) ובכ"מ דמבואר דלכו"ע חמרינן דאין היקש למחלה ויעו"ש צספר הכריחוס שכתב דאף למ"ד יש גז"ש למחלה מ"מ אין היקש

דע"כ חז"ל חליצת דתחמא דהש"ס דמה עובד כוכבים גם צמנע
 חינו מטמא מדאורייתא להכי ע"כ הדיקא למח ישראל - וא"כ
 כשהדיקא למח ישראל יותר מסחבר [חליצת דרבנן דריב"ב]
 למידת הדיקא רק לענין איסור הנאה ולא לענין טומאה משום
 דחפסה מרובה כו' ואי דאין הדיקא למחא י"ל לחילה
 הקשיהו כו' כמ"ס וא"כ גם בטומאה מנע חינו מדאורייתא - ודו"ק -
 הו"ל לט מזה דלמאן דסובר דמה עובד כוכבים חינו מטמא
 בחולה גם בהנאה חינו אסור :

ענף יד

ועתה נבוא לבאר גם דין עור של מח ויבואר עוד מעט
 בענינה הנ"ל ויבואר גם לידון דין לענין שער מח -
 הנה צ"ק הכריחו החוס' דמשום המיעוט דשור ולא אדם
 מוכח דמה עובד כוכבים שריא בהנאה [וחיוראם שם דוהמה
 יהי לו משפטי צור ולא ממעט מיני' אדם כבר דחה זה
 הרשב"א בשתי ידיים בראיות גמורות יעו"י] ובזבחים (דף
 ע"א ע"ב) צ"ד וצטריפה כהנו דמשום הכי נלך הקרא דשור ולא
 אדם משום הנאה העור דמוהר מדאורייתא רק מדרבנן אסור
 ובסנהדרין (דף מ"ח) ובחולין (דף קכ"ב) כהנו דשור אסור
 ג"כ מדאורייתא - הרי דמצינו דרבני החוס' חלוקים זה בזה בדיון
 הנאה עור ובגמ' נדה (דף נ"ה) הזכירו החוס' שני הסברות
 א"כ חזין דמספקא להו להחוס' בזה - ולדעתנו יש לה"ר גדולה
 דשור חינו בכלל צד וכו' מסוניא דב"ק (דף מ"א ע"ב) דקאמר
 הגמ' דאיסור הנאה דשור ילפין מהקרא דבעל השור נקי -
 ולחין הנאי ילפין זה מאת אה הטפל לצדו יעו"י א"כ מוכח להדיא
 דשור חינו בכלל צד לענין איסורי הנאה והיא ראי' גדולה ודו"ק :

והנה הגאון בעה"מ פ"מ בירושלמי דב"ק כהנ דדיון עור אס
 מותר מדאורייתא או אסור הלוי צפלוהה חז"י ורבא
 דלאצ"י דגמר איסור הנאה דמה מעגלה ערופה שריא העור
 דמה בהנאה דדיון עורות קדשים דמוחריים בהנאה - ואף דצרכיחיה
 (דף ו') מבואר דעגלה ערופה נופא יליף משם ולא משום דכהני
 בה כפרה חמס ז"ל יעו"י בחוס' דע"כ (דף כ"ט ע"ב) ד"ה
 כפרה כו' דלצטריך דרובייהו יעו"י - משא"כ לרבא דגמר מע"כ
 אסור גם העור מדאורייתא - וגם בחוס' נדה הנ"ל מרומזה בהא
 דהכריחו דשור של מח מותר בהנאה משום דנלמד מעגלה ערופה
 ועורות קדשים מותר בהנאה - ואם כי זה הוא רק לאצ"י ולא לרבא
 חמס דרבני החוס' הנ"ל ח"ס לשיטתם בסנהדרין (דף מ"ח הנ"ל)
 דמה נופא אף לרבא נלמד מעגלה ערופה יעו"י [ולפלא על
 הגאון פ"מ הנ"ל שלא הזכיר דברי החוס' דסנהדרין הנ"ל] -
 חמס לדבריהם הנאמרים דהעור ג"כ אסור בהנאה ע"כ חינו
 רק לרבא דיליף מע"כ ולא כדבריהם דסנהדרין הנ"ל דמה נופא
 גם לרבא נלמד מעגלה ערופה וכדברי הגאון פ"מ הנ"ל :

ועפ"י י"ל דגם דין דמה עובד כוכבים חלוי ג"כ צפלוהה
 חז"י ורבא הנ"ל דלאצ"י דהעור של מח מותר בהנאה
 ח"ס דנלך המיעוט דשור ולא אדם גם על מח ישראל כדברי
 החוס' דזבחים הנ"ל וא"כ חינו מוכח לומר דמה עובד כוכבים
 שריא בהנאה משא"כ לרבא דשור של מח אסור בהנאה - ח"כ
 ע"כ ל"ל דהמיעוט דשור קאי על עובד כוכבים ועבד וא"כ
 מוכח דמה עובד כוכבים שריא בהנאה - וזה ידוע דאצ"י ורבא
 הלכה כרבא בר מיע"ל ק"ס - ואף דסתמא דהגמ' בע"כ (דף
 כ"ט) חפס בלישני' דברי אצ"י דגמר מעגלה ערופה אפטר דאין
 זה מדברי סהה הגמ' רק מדברי רבה בר אבהו ואף חס הוא
 דברי סחמא דגמ' אין מזה לסחור הכלל דאצ"י ורבא הלכה
 כרבא דכבר האריך הגאון נ"צ צח' אה"ע (ס' ג') דאף היכא
 דרב אשי סובר כאצ"י אפ"ה קי"ל כרבא וסתמא דגמ' הוא
 מדברי רב אשי ואם כי בחוס' דיבמות (דף ל"ט) כהנו צ"ס
 רב יהודה גאון דהיכא דר"פ סובר כאצ"י הלכה כאצ"י נגד
 רבא משום דר"פ הוא צהרא - חמס בע"כ (דף נ"ט ע"ב)
 ד"ה אמר כו' כהנו צ"ס ר"ח להסוך דאין לסחור הכלל דאצ"י

ורבא כו' יעו"י ש ברא"ש וביר"ף פ"ה דגיוסין וכן פסק הרמב"ם
 כרבא דהזמנה לאו מילתא היא צ"כ מה"ל חז"ל יעו"י
 ובלא"ה נ"ל להכריח דדברי הגמ' דע"כ (דף כ"ט הנ"ל) דנקיט
 בלישני' הלימוד דעגלה ערופה חינו מטמא דהש"ס מהא
 דחיהא בסוניא דזבחים (דף נ') דבעי הגמ' חס דבר הלמד
 צנז"ס חז"ל ומלמד צהיקא בקדשים ופשיט שם ר"פ דמלמדין משום
 דסובר דחולין בחר הלמד ומר אטרא פליג שם משום דסובר
 דחולין בחר המלמד וא"כ למ"ל כשהמלמד הוא בקדשים חינו
 למד שוב צהיקא - וחזין דהגמ' (בד' מ"ה ובר' ס"ה) מספקא
 ל"י אי חולין בחר הלמד או בחר המלמד דקאמר שם הגמ'
 הניחא כו' - וא"כ למ"ל ע"כ ליהא לדברי אצ"י דהא עגלה ערופה
 הוא קדשים כמבואר בגמ' כפרה כהני צה בקדשים וא"כ למר זוטרא
 מל"ל דצח אסור בהנאה אי משום ההיקש דמה הא מח לא גמרינן
 רק צנז"ס מעגלה ערופה - וע"כ דלמר זוטרא לימוד דמה אסור
 בהנאה הוא מנז"ס דע"כ וא"כ ח"ך הפים סתמא דהש"ס בלישני'
 דברי אצ"י וע"כ כמ"ס דז"ל מדברי סחמא דהגמ' רק מדברי
 רבה בר אבהו וא"כ צוודאי הלכה כרבא ודו"ק - וא"כ לדברי
 הגאון פ"מ הנ"ל יש ראי' גדולה דמה עובד כוכבים מותר בהנאה
 וכו' ח"ס מאוד דברי רש"י דב"ק (דף י"ג הנ"ל) דפירש דהמיעוט
 דשור כו' קאי על עובד כוכבים ועבד משום דהחם חליצת דרבא
 יעו"י - ולרבא מוכרח דהמיעוט דשור כו' קאי על עובד כוכבים
 דישאל ממעטין מוכחם כו' אחרי דגם העור אסור בהנאה -
 וראי' גדולה לדברי הנ"ל מהא דקאמר הגמ' בפ"ב דסנהדרין (דף
 י"ט ע"ב) דודו סבר דחזי לבלבא וסוגר יעו"י ומוכח מזה דמוהר
 בהנאה [וכן הובא ראי' זו בציבורי הגר"א ביו"ד ס' ס'
 שט"ט] - ולפ"מ ח"ס דהחם הוא מדברי ר"פ ור"פ הוא חלמיו
 דרבא ומסתמא סובר כרבא דשור של מח אסור בהנאה וא"כ ממילא
 מוכח דמה עובד כוכבים שריא בהנאה :

ענף טו

והנה הרמב"ם משמע ג"כ דסובר דשור של מח דמי לבשר
 המה מהא דכחצ צ"ה מה' מאכלות אסורות דהא דחיהא
 וחלו שטורחיהן כבשרן הוא בין לענין איסור חליצה בין לענין איסור
 טומאה וא"כ מבואר דלענין איסור חליצה דין עור כדיון צד -
 וא"כ צוודאי ה"ה לענין איסור הנאה - וראי' גדולה מלחאי לדברי
 הרמב"ם הנ"ל מהא דחיהא בירושלמי פ"ח דסנהדרין דר' יוחנן אמר
 על המענה דאלו שטורחיהן כו' ל"ס חלא לאיסור ולטומאה עכ"ל -
 וא"כ לפ"ו דצירטו דהפיקר הוא דשור של מח אסור בהנאה
 ח"כ ממילא מוכח דמה כוחי שריא בהנאה כמ"ס - ועוד נ"ל לה"ר
 דמה עובד כוכבים שריא בהנאה מהא דמצינו בגמרא סוכה
 דסובר ר' יהודה דבעושה סוכה על גבי גמל או חילין הוי סוכה
 פסולה מדאורייתא משום דבעין סוכה הרלויה לו' - ואף דזה
 שאינה ראויה חינו רק מדרבנן מ"מ מה לן דא"ר רק מדרבנן אחרי
 דהחור' הקפידה שיהיה סוכה ראו' וא"כ כשהיא אינה ראויה יהיה
 מחיזה טעם שהוא מ"מ הוי כא"ר מדאורייתא - וא"כ לדברי ר'
 יהודה הנ"ל צוודאי לא נלך המיעוט דשור כו' למח ישראל אף אם
 נאמר דשור של מח שריא בהנאה מדאורייתא דמ"מ אחרי דהחור'
 הקפידה שיהיה המת ראו' לצעל הצור ח"כ מה לן הא דהעור
 חינו ראו' רק מדרבנן מ"מ מקרי חינו ראו' וא"כ למח
 להגמ' לדרוש מהקרא דשור כו' גם חליצת דר' יהודה כמבואר
 (בדף נ"ג ע"ב) הלא לר"י בלא"ה פטור על אדם מוהמח יהיה לו
 אחרי דהעור אסור בהנאה מדרבנן - ונהי דהקרא הולך לכחצ
 מיעוט על אדם משום דמדאורייתא שרי העור בהנאה מ"מ על הגמ' ק'
 דלדיד' דאסור מדרבנן ממיל' נמשום מהקרא דוהמה כו' וע"כ דסו'
 ר' יהודה דמה עובד כוכבים שריא בהנאה ולהכי אלצריך הגמ'
 למעט אדם משום גם חליצת דר' יהודה - וכו' ח"ס הא
 דהחוס' דב"ק (דף י') לא הזכירו כלל לחרץ משום פטור
 דהחם בסוניא הוא חליצת דר' יהודה יעו"י ודו"ק :

ובזה אפשר לחרץ הא דהביא בחיזוי הרשב"א פרק העור
 והרמב"ם על רב אשי חמאי אין שמיסה מכשרת כיון
 דחיהא

דאינה אסורה באכילה רק מדרבנן • ולדעתי ח"ק להפטר דרב חשי סובר כר' יהודה ולדידו גם כשאסור מדרבנן ג"כ הוא כמו אינה ראוייה מדלורייחא ודו"ק :

יצא לנו מכל דבריו הג"ל דבשור מת אי שריא בהנאה איכא מחלוקת • וי"ל דזה חליא במחלוקת דאב"י ודבא ומת כוחי אי שריא בהנאה • י"ל דזה חליא בהך פרט אי שור אסור דאי נימא דשור אסור ממילא מוכח דמ"ע מותר בהנאה ואי נימא דשור מותר י"ל דמ"ע אסור • ועפ"י דענה נלבון נקל דלענין נידון דידן וודאי דשריא דשערוהו ה"ל לא גרע משור ושור גופא של מת כחי וודאי דשריא בהנאה ממ"ז דאם נאמר דשור של מת אסור בהנאה ח"כ יחי' מוכרח דמה עובד כוכבים שריא בהנאה ואם נאמר דמה של עובד כוכבים אסור בהנאה ע"כ דשור של מת שריא בהנאה וח"כ שור של עובד כוכבים מת שריא בהנאה ממ"ז • ח"ק דמדברי החוס' דבא"ס הג"ל מוצא דמ"מ מדרבנן אסור • וח"כ בנידון דידן אס' נאמר דמה עובד כוכבים אסור בהנאה ואין ההיחל רק מטעם דשור של מת מותר בהנאה ח"כ ממילא נר"ך להיחל בנידון דידן דיהא אסור מדרבנן [לדברי החוס' הג"ל] • אמנם עכ"ז אינו סותר לנידון דידן דזה בנידון דידן אינו רק ספק דלולי געשם משער של מת עובד כוכבים דיש הנעשים משער של חיים • וח"כ הוי סד"ר וסד"ר להקל • ועוד דנוף דה"ח לע"ז דמאין לקחו החוס' זה דאם שור שריא בהנאה מדלורייחא אסור מדרבנן להפטר דרק לסומא נזרו ולא לאסור • וכן בדברי החוס' דנדה (דף מ"ה) משמע להדיא דגם מדרבנן אינו אסור שור בהנאה יעו"ש • והנה לכאורה מסוביח דכחוצה (דף ע"ט ע"ב) משמע דגם שור אסור בהנאה דקאמר הגמ' שם לרבנן דבזהמה איכא שורה אכל לא בשפחה • אמנם באמת ע"כ מוכרחין אינו לומר דליכא מהחם רחיה דח"כ יחי' מוכח משם דשור אסור בהנאה וגם שור אסור וזה צודאי אי אפשר כמ"ס דח"כ יחי' קשה דלמה לן המעוט דשור ולא כו' • וע"כ דליכא מחלוקת רחיה והיינו לפי דברי החוספות דח"ק אס' נאמר דשור מותר בהנאה מדלורייחא מ"מ מדרבנן אסור ח"כ י"ל דלהכי שור שפחה לא הוי שור משום דמ"מ מדרבנן אסור • אמנם לפימס"ל דדברי החוס' אינם מוכרחים בזה כמ"ס ח"כ הלל"ד • אמנם באמת י"ל דכוונה הגמ' דשם משום דאין דרך להפסיק שור מאדם המת ולהכי הוי כמו מכליא קרנא והוא מוכרח דח"כ למה להגמ' לומר דלהכי הוי ולד בזהמה מלוג לבטל משום דליכא שורה הלל בל"ה נכלה מותר בהנאה דמוחר בהנאה במכירה וע"כ דזה לא חשיב שור משום דאין צנמאל למכור נכלה וח"כ כ"ס דלהכי שור שפחה לא הוי שור וח"כ ליכא מחלוקת רח"כ כלל • ואם כן ממילא קמו דבריו הג"ל דמוכח דמותר אי דמ"ע מותר או דשור מותר וממילא בנידון דידן ממ"ז מותר :

ענה מו

דן אמת דלר"ל דסובר ח"ס אסור מה"ח י"ל דליכא הך הכרח אלא ד"ל חרזייחא דמ"ע אסור וגם שור אסור ובכ"ז לא יקשה ל"ל הקרא דשור ולא אדם ד"ל דמיהמה יהיה לו לא מעט משום דזה נקרא יהיה לו אחרי דרואי לפחות פחות מכשיעור ושאינו מפסולי המוקדשין • אמנם בכ"ז לדינא אין זה נ"מ דהלא להלכה פסקין כרבי יוחנן דח"ס אסור מן החורה וגם לר"ל גופא לא ברור הכא דהכא הוי אסור הנאה ואכמ"ל וח"כ שור של עובד כוכבים מת שריא ממ"ז ולפ"ז אין בהשער שום חשש אסור הנאה ושריא השער ממ"ז דבדודאי שער של המת לא גרע משור וכיון דשור מותר כ"ס דשער :

ובאמת ח"ק אס' היינו לאמרי' דשור אסור מכ"מ י"ל דשער מותר וכן הוא באמת דעה דה"ח • דבב"ק (דף יוד) נחצו דהשור של אדם אסור בהנאה ועכ"ז נחצו דשער מותר בהנאה וח"כ כ"ס דלפי מש"כ וודאי דשער מותר וכן נחצו הרמב"ם (בפי"ד מה"ל אכל הלכה כ"א) דשער :

של מת מותר בהנאה • ואף דהשור (בסימן שמ"ט) נחצו דגם השער אסור בהנאה וכן סתם הב"י שם בש"ע דשער אסור בהנאה וכן בכ"מ בפ"ד הג"ל חמה על דברי הרמב"ם הג"ל אמנם עכ"ז כבר האריך בזה הל"מ שם ומבאר בראיות דדברי הרמב"ם דנחצו להיחל נטונים בזה ואף דהב"י הביא שם דדעה הרשב"א והרמב"ן הוא לאסור שער בהנאה מ"מ טבל לומר דכ"ז רק לדעתם דהם סוברים דמה עובד כוכבים שריא בהנאה [כדברי הגמ' שם דדעה הרשב"א והרמב"ן דמה עובד כוכבים מותר בהנאה] וח"כ לדידו אינו מוכרח לומר דשור של מת שרי' בהנאה וח"כ להכי חוסרים השער של מת אכל אס' נאמר דמה עובד כוכבים אסור בהנאה ע"כ דשור של מת שריא בהנאה ומשום ח"ק אלטריר המיעוט דשור ולא כו' וח"כ כ"ס שער של מת וע' בסנהדרין (דף ק"ב) דמבואר דבא"ס חיה ליה ג"כ כמו רב דשער של מת אסור בהנאה יעו"ש • והוא ח"ס גס קן לד' הג"ל ד"ל דחז"ל לשיטתו דהוא סובר דשור אסור בהנאה כמס"ל ולהכי סובר דשער ג"כ אסור [ודלא כשיטת החו' הג"ל] ועכ"מ לדידה ג"כ שריא בנידון דידן דלדידה ע"כ דמה ע"כ שריא בהנאה וכמ"ס לעיל • עכ"ס בנידון דידן שריא ממ"ז :

העולה

מכל המקובץ דאין בהשער של מת כוחי שום חשש איסור הנאה וכמ"ס [אח"כ רחיה ב"ס ק"י] שהביא בשם הרשב"ם ז"ל דדעה הרמב"ם הוא דשער של מת אסור מכ"מ מדרבנן אכל באמת אינו מוכרח :

ומדי עסיקנא בזה הענין לא חמנע מלכתוב הא דנ"ל לפרש בדקדוק לשון הגמ' דיבמות (דף ס"ח) דמתחלה הביאו מימרא דרשב"י דגיוורה פחוהה מצה שלש שנים ויום אחד כשירה לכהונה ואח"כ הביאו הך מימרא דרשב"י דקאמר וכן ה' רשב"י חומר קברי כוהים כו' ולבד דקשה מדוע הביאו הך שני מימרות אלהדי [דאי משום דשניהם מדברי רשב"י הלא עוד כמה וכמה מימרות יאזו מפי דברי רשב"י] • עוד אלא קשה הלשון דוכן ולדעתי נראה דח"ס מאור דהנה בזה מימרא דגיוורה פחוהה מצה ג' מוהרת להנשא לכהן מדייק מקרא דאמר משה רבינו ע"ה וכל הטף בנשים כו' והרי פנחס עמיהן ורבנן פליגי עלי' ומפרשים דלכס לעבדים ולשפחות • והנה אס' כי מדברי הסוגיא הג"ל נשמע עיקר ראיית איסור גיוורה דהוא מדברי יחזקאל אמנם ע"כ נר"ך לומר דהסוגיא דכלן סמך על סוגיא דקידושין (דף ע"ח) דקא הביא הגמ' הקרא ד'יחזקאל דקאמר דכהנים לא יקחו כו' כי אס' צחלות מורע ישראל יקחו להם לנשים דקאמר שם הגמ' דכולן מקרא אחד דרשו כו' יעו"ש באריתו דר"ס קא מפרש הקרא דכי אס' צחלות כו' מי שזרעו הצחלים בישראל ומדייק זה הפירוש מהקרא וכל הטף בנשים כו' וח"כ ע"כ דעיקר דיוק דרשב"י דגיוורה פחוהה מצה ג' מוהרת לכהן הוא מקרא ד'יחזקאל דהא כל עיקר איסור גיוורה לכהן לא ידעינן רק מקרא ד'יחזקאל דקאמר כי אס' צחלות מורע ישראל ואז דגלי דגיוורת הוא בכלל זונה [כשיטת הרמב"ם ז"ל] או דאינו בכלל איסור זונה רק דהוא איסור בפ"ע [כשיטת הרשב"א והרשב"א] ועכ"פ איסור גיוורה הוא מקרא ד'יחזקאל ולהכי דייק רשב"י מקרא ד'יחזקאל דעיקר קפידא דזריעה צחלים בישראל [כלשון הגמ' דקידושין הג"ל דקאמר וכולן מקרא אחד דרשו כו' דמבואר דהא דרשב"י דייק בגיוורה פחוהה מצה ג' מוהרת להנשא הוא מדקדוק דהקרא ד'יחזקאל הג"ל] ולהכי קא נימא ליה לפרש גש הקרא דאמר משה רבינו ע"ה וכל הטף בנשים המיו לבס טופחם גש לבס אישוח [דבאמת קשה לומר דרשב"י חמד יסודותיו על הקרא דכל הטף כו' בלמוד דבאמת אין שום הכרח לפרש דקאי על אישוח] וח"כ לפי"ס ח"ס דקאמר הגמ' הגי' וכן היה רשב"י חומר קברי עובדי כוכבים כו' משום דגמי המימרות הג"ל הוא הכל מדייק הקרא ד'יחזקאל והוא ברור [וע"ל ב"ס] ט"ו מה שכתבתי בזה מימרא דרשב"י :